

Az alagút bejárata a múlt..., a kijárat a jövő

– Száz év távlatából a Nagy Háború következményei –

Magyarországgal a Nagy-Trianon palotában 1920. június 4-én 16 óra 30 perckor aláírt nemzetközi jogi dokumentum érvénybe lépése után a magyarok joggal kiáltották: vesszen Trianon, Nem, nem, soha. Hiszen az európai politikában a Versailles-i békerendszernek példátlan volt ez a fejezete. Szétvert egy fejlődőképes történelmi országot, öt részre szaggatott egy 12 milliós nemzetet és gazdátlanná tette Európa legszerveesebb földrajzi és geológiai egységét.

Száz év nagy idő, az érzelmek módosulnak, a tények nem, ezért, ha egy magyar operaénekes a századik évfordulón, így kezdené a reggeli hanggyakorlatát: Tria-none-nina-none-nina-Non, ezt skálázná végig három-négy oktávon, lehet, hogy párbeszédképessé válnának a szomszédok is, akiket elsősorban a mindenkori jelenük érdekel, noha a múlt megértése és a jelen elemző értelmezése nélkül a jövő, az ő jövőjük is nagyon zavarosnak látszik, főleg a globális világfelfogás, vagy inkább diktátum vetületében.

Sajnos, ezt a száz évvel ezelőtti eseményt nem lehet a tudomány eszközeivel értékelni, még ha a történelmi helyzetet lehet is. Az esemény a politika halmozódásához, hacsak nem a hatalmi érdekekhez – a politika-elmélet más megítélésbe tartozik. Az akkor hivatkozott etnikai szempontok sem tartoztak a politikai tudomány körébe. Ha lett volna ilyen vonatkozásuk, akkor 3,4 millió magyart nem csatoltak volna más államok uralmába. Erre már 1927-ben rájöttek a brit politikusok, pl. lord Rothermere. Többek között annak okán is, hogy mintegy 400 ezer magyarnak kellett elmenekülnie lakóhelyéről, szülőföldjéről, akiknek egy része még az 1930-as években is vagyonlakhó volt. Az más kérdés, hogy a megcsönkített ország összes új szomszédállamához miért csatoltak magyarok lakta területeket – ez célzatos volt, nehogy egyetértésnek véletlenül valamilyen.

Erre is érvényes: véletlennek nincsenek. A véletlent tervezni kell.

Sajátos az ehhez némileg hasonlítható közel-keleti térség. Ott vonalzóval húzták meg a britek 1922-ben a történelmi államnak nem nevezhető Oszmán Birodalom felosztásakor az új államhatárokat, arra azonban ügyeltek, hogy Palesztina egyben maradjon. Pedig az újkorban a Magyar Királyság legalább annyira volt szerves terület, mint Krisztus idején Palesztina. Ez azért is sajátosan értelmezhető, mert a 13. század végén egyedülként a Magyar Királyság fogadott be Európa-szerte üldözött zsidókat, akik valaha éppen onnan menekültek el és a 15. században a szintén Nyugat-Európából, a halomra gyilkolás elől menekülő cigányokat is Magyarország fogadta be. Mint ahogyan évszázadokon keresztül, a középkor végéig Magyarország volt az egyetlen befogadó szuverén ország Európában és itt született meg a világ első autonómia törvénye is szászok, kunok, jászok identitását védelmezve. És egyetlen történelmi országot sem daraboltak fel úgy, mint a történelmi Magyar Királyságot – hűek maradtunk a sajátosságához. Mondom ezt én, talán utolsó hungarusz származékként: német,

francia, szláv, zsidó, hugenotta, katolikus, kálvinista evangélikus, és ki tudja még milyen gyökerekből származó felvidéki magyar a történelmi Magyar Királyság megsemmisítése után száz évvel.

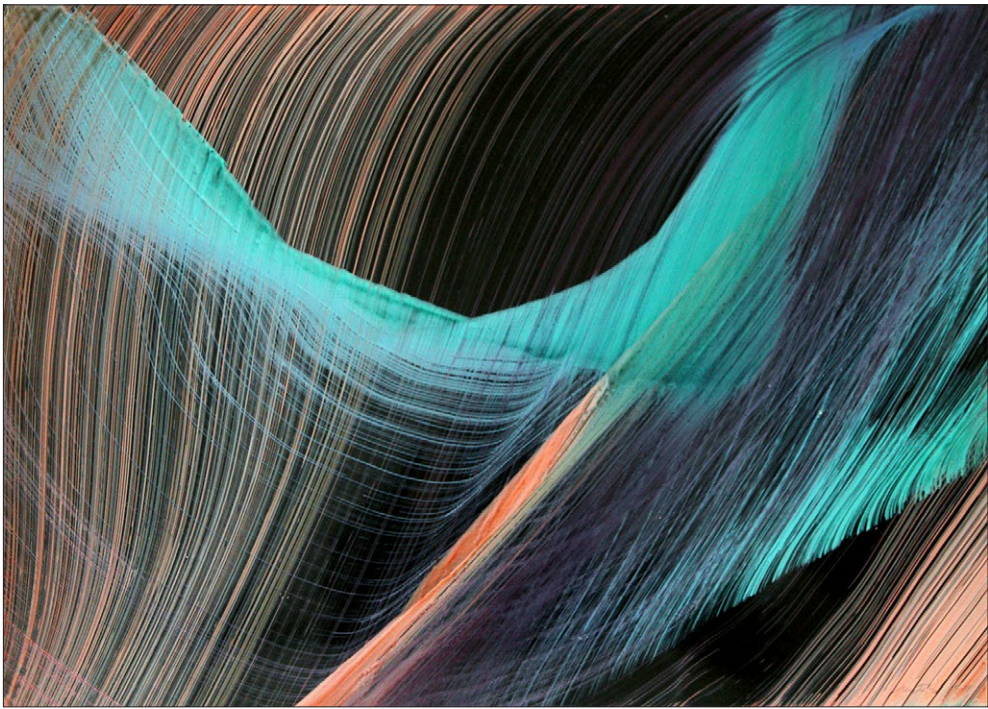
Mint ahogy az is sajátos, hogy a 19. században átalakuló európai hatalmi szemlélet a klasszikus birodalmi felfogástól a befolyási övezetek kialakítására törekvő modern hatalmi politika irányába, Trianon okán hozott létre egy furcsa egyveleget. A modern békecsinálók a saját befolyási övezetük kialakítása érdekében az új érdektérükön támogatták a klasszikus birodalmi, sőt neoabszolutista politika elemeinek a bevezetését mind az új államhatárok kialakításakor, mind az új államokon belüli állampolitikák megfogalmazásában, kiváltképp az államnemzet politika gyakorlásában – lásd: csehszlovák nemzet, jugoszláv nemzet.

Két különleges sajátosságot kell említenünk, ami az elmúlt száz évben szinte mindenütt fennmaradt. Az egyik a „kisebbség” fogalma, a másik a lakosságtelepítés. Az utóbbi a megszerzett területek etnikai összetételének átalakítását jelenti.

A kisebbség fogalmát 1918 előtti hagyományos értelmezésben azokra a kis politikai csoportokra értették, amelyek kiszorultak a hatalom gyakorlásából, illetve nem juthattak kormányzati helyzetbe. A Versailles-i békerendszer kialakulásától pedig az elcsatolt magyarokra vonatkoztatták, ami kimondatlanul is azt jelentette, hogy őket tervezetten ki kell szorítani a hatalomgyakorlásból. Igaz, hogy mára tartalmilag bővült a kisebbség jelentése, de ez az akkori indítékon nem változtat, azért sem, mert a tartalmi bővülése nem cáfolja az akkori szándékot. Az 1990-ben bekövetkezett politikai rendszerváltozás után ugyan esetenként kerülhetett magyar politikai párt kormányzati pozícióba, pl. Szlovákiában és Romániában, de ennek az volt a feltétele, hogy szorítsa háttérbe az általa képviselt magyar közösségi érdeket. Ez önmagában nem azt jelenti, hogy helytelen volt a kormányban való részvétel, de milyen áron és kinek származott belőle haszna – a mihasznáknak.

A lakosságtelepítés többletéles és sokösszetevőjű eseménysorozat 1918-tól számítva a napjainkig, kezdve az új állampolgári jogok megtagadásától, a megélhetési lehetőségek elvesztésén át a kitoloncolásig, kitelepítésig, széttelepítésig az alapjogok elvesztéséig. Ez utóbbiakban főleg Csehszlovákia jeleskedett. Napjainkban a szülőföld elhagyása inkább önkéntes döntésnek tekinthető, de a háttérben mindig a kényszerűség pl. a nemzeti identitás megtartása, az anyanyelven való oktatás hiánya vagy a nehezen elviselhető szociális körülmények állnak. Ezeket a háttérkényszereket a mindenkorai államhatalom alakítja ki – az 1918-at követően felépült utódállamok kormányai, illetve az akkor kialakult helyzetnek a következményei. Az elmúlt száz évben az egész Kárpát-medencére vonatkoztatva ez közel ötmillió magyarnak a más államba kerülését, illetve szülőföldjéről való elköltöztetését, elmenekülését jelentette. Ez több mint a nemzet egyharmada.

Mint ahogy az is sajátos, hogy a háromnegyed

évszázaddal ezelőtt 1944–1948 között Csehszlovákiában a magyarok kollektív bűnösségét kimondó politikai döntésre alapozva meghozott jogfosztó rendeleteket máig érvényesnek tekintik és lehet rájuk hivatkozni jogi döntésekben, akár vagyonjogi esetekben, akár Esterházy János nyilvánvaló bűntelensége kinyilvánításának elutasításakor. Remélt boldoggá avatása erre lehetne az igazi válasz.

Ha végiggondoljuk ezt az elmúlt terhes és szörnyűségekkel terhelt száz évet, a megmaradásért folytatott küzdelmeket, a kudarcokat, egyetlen apró fény villan fel előttünk, az Antall József nevéhez köthető Visegrádi Együttműködés, ami ugyancsak nem mentes az elgondolkodtató fordulatoktól. Románia nem volt hajlandó részt venni ebben az együttműködésben.

DURAY MIKLÓS

Az egyfejű sas „Ausztia szabad!”

Az ideai kerek évfordulók között kiemelt helyen szerepel az Osztrák Államszerződés megkötésének 65. évfordulója. Közismert, hogy az ünnepi évfordulók pótcselekvései szintre is lecsúszhatnak, főként amikor rutinos megszokásból üljük meg őket, de – más országokhoz hasonlóan – Ausztriának is szüksége van a sorsfordulót jelentő események megünneplésére. Ilyen alkalmakkor fennáll a túlzás, mítoszalkotás veszélye, adott esetben mégis az osztrák nemzet- és államtudat erősítése a mérvadó.

A 2. Köztársaság minden bizonnyal annyira sikerrel küzdött fel magát a modern nemzetek sorába, hogy erről érdemes megemlékezni. 1918-ban nem csupán a Monarchia omlott össze és a császárság mint államforma dőlt meg, hanem – mai divatos kifejezéssel – az identitás létkérdéséért ülte meg a kedélyeket. Amíg az egyik oldalon új alapokra kellett fektetni az ország meghatározását, meg kellett teremteni a köztársasági államformát, a másik oldalon csak úgy lehetett megbirkózni az életképtelenség fenyegető rémével, hogy a szláv „örökös tartományok” le-, ill. kiválásával hol keressen támaszt a csecsemő köztársaság. Mindazonáltal a birodalmi múlt felszámolásának jelképeként az új címerből kiiktatták a kétfejű sast.

Manapság nem nagyon hangoztatják, mégsem árt tudni, hogy az uralkodócsalád száműzetése révén elárvult politika éppenséggel szociáldemokrata oldalról szenvedélyesen érvelt „Német-Ausztria” Németországhoz való csatlakozása mellett. Nem biztos, hogy ez zökkenőmentesen sikerült volna, azonban nem is került különösebb erőfeszítésbe az ettől való elállás, hiszen a győztes hatalmak eleve megtiltották a német besorolást, különösképpen a Németországgal való egyesülést.

A sors fintora, hogy az *Anschluss* szándékát terhelten minden utólagos magyarázkodás ellenére Ausztia egyetlen lövés nélkül hagyta magát bekebelezni a III. Birodalomba. Nem kevesebb, mint az I. Köztársaság egyik oszlopa, a szociáldemokrata Karl Renner úgy nyilatkozott az 1938. évi népszavazás előtt: mi, szociáldemokraták igennel szavazunk. Ugyanez a Karl Renner 1945-ben jelentkezett a Vörös Hadsereg főparancsnokságán, és bejelentette: vállalja az új kormányalakítást, közben hódoló levelet írt Sztálinnak. Amennyiben Erwin Ringel példáján az „osztrák lélekre” utalunk, el kell fogadnunk – természetesen nagy fenntartással –, hogy ez a fajta rugalmasság nem áll távol az „osztrák” lelkülettől, amit rendkívül nagy alkalmazkodási képességnek lehetne nevezni.

Ha mindezt csupán háttérnek gondoljuk, nyugodtan állítható, hogy a modern Ausztia az 1955.

Szlovákia kormánya, amely ezt az együttműködést még Václav Havel Csehszlovákiájától örökölte, pedig 2002-ben, annak ellenére, hogy annak tagja volt az akkori Magyar Koalíció Pártja is, Csehország és Lengyelország baloldali kormányával összefogva kezdeményezést nyújtott be Magyarország kormánya ellen a Velencei Bizottságnál a határon túli magyarokról elfogadott törvény miatt. Nem voltak eredményesek, de eredménytelenek sem. Ennek ellenére vagy talán emiatt is a visegrádi eszme követése a legbiztosabb kísérlet 1335 óta ebben a térségben, mert csak az együttműködés – még ha nem bármilyen áron is – az egyetlen lehetőség Trianon politikai felülírására. Trianon a múlt, az együttműködés a jövő.

Koronavírus után, világnézetek között

Olyan negyedév van mögöttünk – mindannyiunk mögött –, amelyet a huszadik század közepe óta egy generáció sem élt meg: az élet minden részletébe belehat(ol) a koronavírus bénító, gyilkoló hatása. Csak abban reménykedhetünk, hogy gyógyító hatása is lesz.

Egy pillanatra már ilyen hatásra lehetett gondolni, mikor bejelentették: A nemrég elhunyt Niki Lauda autóversenyző/üzletember/pilóta egyik legkedvesebb hagyatéka, a Laudamotion légiforgalmi társaság bezárja bécsi támaszpontját. Nem tudni, mi volt döntő, az írországi tulajdonos Ryanair és a szakszervezet közötti vita vagy a turizmus koronavírus okozta összeomlása. Mindenesetre az ORF egyik gazdasági szerkesztője így fogalmazta meg a Laudamotion üzleti modelljét. „Nem sikerült nyereséget húzni abból a tényből, hogy olcsóbban lehetett Londonba repülni, mint Bécsből taxival a reptérre menni.” Akármilyen szomorú is a bezárás a több mint 300 Laudamotion-munkatárs részére – a környezetre pozitív kihatása is lehet. Mert ha a fapados társaságok a járvány után nem hódítják vissza Európát légerét, akkor a levegő is tisztább marad.

Nem véletlen, hogy most jelentette egy nemzetközi kutatócsoport: Közel 7000 eddig megjelent tanul-

mány összegzésével állítottak fel úgymond „tíz parancsolatot”, hogyan lehetne kevesebb széndioxidot juttatni a levegőbe. „A koronavírus-járvány kevés pozitív hozadéka közül az egyik, hogy rámutatott: ... ha most képesek voltunk áldozatokat hozni, akkor talán a klímaváltozás megfékezése érdekében is meg tudjuk ezt tenni” – írta Diana Ivanova, a Leedsi Egyetem kutatócsoportja nevében.

A tanulmány pontosan rangsorolja, mivel lehet a legnagyobb „környezetmentést” elérni. A leghatékonyabb lépés az lenne, ha nem autóznánk tovább: Ez éves szinten fejenként átlagosan 2,04 tonna széndioxidtól szabadítaná meg a légkört. Ha a régi autó helyett elektromos kocsira váltunk, akkor évente 1,95 tonnát érnénk el. A harmadik helyen már a repülés következik. Egyetlen hosszú távú oda-vissza utazás megneemtétele 1,68 tonnával javítaná a széndioxid egyenlegét. 1,6 tonnát lehet megspórolni a megújuló energia használatával. Ha busszal, metróval, villamossal járunk, 980 kilogrammal kevesebb széndioxid keletkezik. Hasonló mennyiség takarítható meg a ház vagy lakás energetikai korszerűsítésével (0,895 tonna) és a hús nélküli táplálkozással (0,8 tonna).

Folytatás a 2. oldalon

PANNONICUS

Határok nélkül Legyünk határtalanul magyarok!

Csendesen, világjárvány árnyékában halad el mellettünk a századik trianoni évforduló. A párhuzam nem is kínálhatná magát kacéran: önmagunkba bezárkózva, az otthon biztonságába visszahúzódva emlékeztünk. „Kicsi az én szobám, kicsi, de nem börtön!”, írta Trianonra utalva a *Petőfi koszorú*ban Babits 1923-ban – az aktualitás, talán már kifelé jövet az ezúttal sokak számára valóban „börtönlétből”, szintén magától beszélt.

Ilyés Gyula írta le a meghökkentő, kemény és talán kissé szigorú mondatokat *Beatrice apródjai* című önéletrajzi regényében, 1978-ban: „A magyar anyanyelvű népegység eladdig legvégzetesebb szétdarabolásának bekészverződését – a trianonit – [...] mindenki örömmel üdvözölte a lelke alján. Már azok, akik a népek ügyének intézésére szerepet kaptak, vagy erre hivatást éreztek. Nem véve ki közülük a magyar anyanyelvűeket sem. [...] Valószínű a baloldali vádja: ha Trianonban a Dunántúlról is le kellett volna mondaní, Horthyék azt is aláírják. Éppígy valószínű, hogy ugyanezt a Dunántúlt a szerbek igénylik, az emigráció, mint már Pécs esetében, melléjük áll. S ha az ország teljes fölösztását kériktőlük? Föltéve, hogy saját államuknak legalább akkora területet megkapnak, mint a Tihanyi félsziget, ezek is, azok is végül – kellő mérlegeles után – ráállnak.” Mintha hasonlóan lennének az emlékezésseel mi, mai magyarok is. Mintha senki – politikai és társadalmi szintéren – se bánná az emlékezés csendességét. A nemzeti összetartozás erejét semmibe vevők, lenézők és folyamatosan leértékelők – akik állampolgársági népszavazással, státusz- és Trianon-törvénnyel, 15 millióval magukkal sem tudnak mit kezdeni sohasem – magától értetődően nem bándíják, hogy nem kell beszélőnki a végleg eltörőlni akart (nemzeti) múlttól. De mintha azok sem tudnák, mívége a kerek évforduló, akik számára az „egy verből való magyarok” igazsága magától értetődő.

Száz év után persze új lapot is nyithatnánk – de tudhatjuk, ez nem(csak) rajtunk múlik. Az örvendeslen erősödő közép-európai tudat („Visegrád” fedőnév alatt) hogyan egyeztethető össze a máig élő trianoni neurozissal, amelyet ráadásul sokan szívesen súlyosbíthatnánk tőlünk északra és keletre egyaránt? Hogyan lehet magunk feladása nélkül felismerni a közös

érdekeket, amelyek kétségtelenül léteznek és talán nyilvánvalóbbak, mint valaha?

Ma is mindenesetűl Trianon korszakában élünk. A centenáriumon ezért talán akkor lennének legméltóbbak önmagunkhoz, ha azt fogadnánk meg, hogy mi mindent csinálunk majd másképpen, mint az eltelt évszázadban – a magyarok legnehezebb és legvéresebb szadzadban. Például ekképpen: nem fogadjuk el a ránk kényszerített rossz beidegzódéseket – nem hagyjuk, hogy a határok gondolatban is elválaszsanak egymástól. Legyünk határtalanul magyarok! Önfeledás és állandó igazodás helyett kiállunk magunkért, egymásért és a másik magyarért. „Mindn magyar felelős minden magyarért” – hallhatjuk Szabó Dezső igazságát egyre gyakrabban. Tegyük is ekképpen! Önleértékelés és –gyarmatosítás helyett büszkék leszünk arra, amit elértünk. Mert még egy ilyen századból is van mire jó szívvel emlékeznünk és építkezünk. A túltelt országsonkításra és az azt követő gazdasági-kulturális-szellemi pezszésre, az „emelkedő nemzetre”. A világ értelenségét, de egyben csodálatát is kiváltó, „visszanyomott nemzetként” (újfént Németh László) végezh vitt példátlan szabadságharcra. A viharos gyorsaságú, többnyire ránk oktrojált politikai és társadalmi változások közt megmaradt életképességünkre.

Nézzünk hát előre. Ha óriási hajrával is, de lett legalább egymillió magyar, aki az európai közönyt legyözve támogatta az európai nemzeti régiók fennmaradását. Mindszenty bíboros reményeit megvalósítva van egymillió imádkozó magyar is. Sőt, ahogy Berecz István, a Fonó zenei igazgatója mondta nemrég egy interjúban: egymillió olyan magyar is van a Kárpát-medencében és szétszóva a nagyvilágban, aki egy változó és globalizált világban is tevékenyen őrzi saját nemzeti kultúráját és népi hagyományait – táncait, énekeit, zenéjét. Vagy csak gondolunk bele abba: a hosszú karantén alatt is bizonyítottuk, hogy számíthatunk egymásra.

2020. június 4. legyen az újrakezdés napja. Isten éltesse a magabizót, független, Széchenyi szavaival „saját tengelye körül forgo” Magyarországát, ahol mindannyian jó szívvel otthon érezhetjük magunkat!

NAGYMIHÁLY ZOLTÁN

Koronavírus után, világnézetek között

Folytatás az 1. oldalról

Az Európai Unió bizonyos fókig még radikálisabb következtetéseket von le a világjárvány által kikényszerített változásokból. Az Európai Bizottság szerint az új mezőgazdasági és a biodiverzitást támogató stratégia az 500 milliárd euró értékű francia-német uniós gazdaságélénkítési terv központi elemei. Mindkét stratégia része az úgynevezett Zöld Megállapodásnak (Green Deal), amelynek célja, hogy 2050-re az EU elérje a klímasemélegességet.

A környezetbarát mezőgazdasági, „termelőtől a fogyasztóig” stratégia fenntartható élelmiszeri rendszert hivatott létrehozni, amelyben többek között a növényvédő szerek és az antibiotikumok használatát meg kellene felelni, a műtrágyahasználatot legalább egy ötöddel csökkenteni. Emellett a mezőgazdasági területek negyedén kellene biogazdálkodást bevezetni. Az EU-szakértők szerint az ökológiai átállás fejlesztése hektáronként legalább egy tízeddel, részben egy ötödél több munkahelyt hozhat létre, mint a hagyományos gazdálkodás.

Persze egy ilyen stratégia veszélyekkel is jár. Nagy István magyar agrárminiszter szerint az új stratégiák „nem csak, hogy nem teremtenek lehetőséget a gazdákának, de egyenesen az európai mezőgazdasági jövőjét fenyegetik”. A Nemzeti Agrár-gazdasági Kamara (NAK) ugyan fontosnak tartja a fenntarthatóságot, de az új EU-célokat teljesíthetetlennek nevezi, inkább az ellenkezőjét várja. Ha ugyanis az agrár- és élelmiszer-gazdaság a szigorú előírásoknak nem tud majd eleget tenni, akkor csökkenhetnek az agrártámogatások.

Mielőtt továbbgondolkodunk az eddigi kerékvágásán (a gazdag Nyugat-Európa a hátráltatott Visegrádi Négyek ellen, baloldali jobboldal), jó lenne azon töprengni, miért keltettek ezek az Európa és talán az egész világ részére olyan keserves frontok. Két pelda álljon itt, amely mutatja: ideológiák mentén nem lehet megoldani azt a helyzetet, amelyel a koronavírusrnak köszönhetően kényszerül szembenézni az emberiség.

MEMORANDUM az I. világháborút lezáró békekötések 100., valamint a II. világháború befejezésének 75. évfordulójára

Az I. világháborút lezáró békekötések földrésznünk térképének ábrázolását eredményezték, a történelmi fejlődést figyelmen kívül hagyó új „nemzetállamok” létrehozásával, bennük jelentős létszámú nemzeti kisebbségekkel, abban a Közép-Európában, ahol a modern nemzetté válás útja elért a nyugat-európaiótól. Az állami politika a helyes egyensúlykeresés és értekegyeztetés helyett egyedül a győztesek nemzeti érdekeit szolgálta, ezáltal az igazságos rendezés helyett régi és új sérelmek törtek felszínre. Helytálló az a nézet, amely szerint a Párizs környéki igazságtalan békekötések egyenesen vezettek a II. világháborúhoz, amely globális méreteket öltve világégéssé fajult. Mindkettő kimenetelére vonatkozóan beszédes, ha csak a halottak számát idézzük fel: az I. világháború politikai 11 millió emberéletet, a II. több mint 55 millió áldozatot követelt.

Az öldöklésből intő jelszöként fogalmazódott meg: Soha többé háborút! A fegyvernagyvást követően elsődlegesen a romok eltakarítása, majd az újjáépítés határozta meg a közösségi cselekvéseket, anélkül, hogy ezzel párhuzamosan megtörtént volna a fejekben is a lelki romok eltakarítása, és átfogó tisztulási folyamat indult és következett volna be. A volt szövetségi politikából kinőtt hidegháború hosszú évtizedek-re két ellenséges táborra szakította a világot, amelynek választóvonalá Európát szelte át.

Ebben az összefüggésben mélyreható változástként értékelhető az évszázados német-francia érdekelletteltek kiegyenlítése, az egymás ellen helyett az egymással, egymásért közös célokat megalapozó és kölcsönös érdekeken nyugvó béketerv. Erre épültek az európai integrációt szorgalmazó törekvések, ide értve a „gazdasági csoda” teremtette jóléti társadalmakat.

A kommunizmus összeomlása következtében valóságá vált Európa keleti felének a bekapcsolása a nyugati világ politikai és gazdasági rendszerébe. Az új körülmények között sürgetővé vált a rendezetlen nemzeti kisebbségi kérdések, köztük a 2,2 millió (1920-ban 3,2 millió), Magyarországgal szomszédos államokban élő magyar helyzetének megfelelő jogi keretek közötti megoldása.

Ma, amikor új, világméretű válságtűnetek bontják a társadalmakat, a Párizs környéki béke-

kötések 100., a II. világháború befejezésének 75. évfordulóján halaszthatatlan a lét és értelem szabta emberi fejlődés átgörtekelése, új alapokra helyezése a teljes egyenjogúság alapján.

A NYEOMSZSZ mint a Nyugat-Európában működő országos magyar szervezetek szövetsége kötelességének tekinti, hogy állást foglaljon ebben a létünk határait érintő feladatgyűltetben. Meggyőződésünk szerint alapelvként meg kell őrizni a történelmi folyamatok során kialakult nyelvi és kulturális közösségeket természetesen jogaikban és önálló életvitelükben.

Hangsúlyosan utalunk a többségi társadalmakon belül élő, önkényesen meghúzott államhatárok mögött létrehozott nemzeti kisebbségekre. Az államnemzetekhez hasonlóan őket is megilleti a teljes politikai, jogi, társadalmi és kulturális egyenjogúság. Ez egész Európában elengedhetetlen követelmény, a jövőbeni kiegyensúlyozott, feszültségmentes fejlődés záloga. A nemzetállami önzés és korlátolttság az illető ország vezetésének ideológiai hovatartozásától függetlenül a nemzeti kisebbség létérdekei ellen irányul. Ezekre a hatalmi központokra is érvényes az európai integráció jegyében a görög-római örökség, a keresztény altruizmus szellemisége, amely a sokszínűségben juttatja kifejezésre az ember mint közösségi lény méltóságának és személyiségének sérthetlenségét.

Az Európai Uniónak elnapolhatatlan feladata, sőt, kötelessége az idevágó alapelvek kidolgozása, alkotmányjogi megalkotása és kivitelezése. A NYEOMSZSZ ezen követelménynek tudatában határozottan kiáll a nyelvi, kulturális kisebbségi közösségek alapjogai, egyenjogúságuk biztosítása mellett és felhívja az Európai Unió szerveit, továbbá a nemzeti parlamentek és kormányok, a szellemi élet jelesei figyelmét ezen kérdések elodázhatatlan megoldására. Békés fejlődés az élet minden területén csakis összehangolt, kiegyensúlyozott érdekegyeztetésen alapulhat. A demokratikus pluralizmus jegyében örizzük meg közös hazánk, Európa szellemi, nyelvi, kulturális sokszínűségét, ezáltal életképességét!

Stockholm – Bécs – Frankfurt, 2020. május

Bihari Szabolcs dr. Deák Ernő dr. Klement Kornél
alelnök elnök alelnök

Vírus és Pánik

Jogunk van megtudni, hogy milyen alapon nyugszanak politikusiaink hivatalos, mindenkit súlyosan érintő döntései. Orvosi kárjelentéseket kritikusan elemezní, megvilágítani, értékelni és hatásukat felmutatni az újságírói tevékenység feladata.

Egyáltalán nem egyértelmű a koronavírusrak hatásának, ragályosságának, veszélyességének és az ellene irányuló védekezésnek megítélése. Legtöbbször figyelmét bizonyára elkerülte, hogy a világ fegyvergyártási és -kereskedelmi statisztikája már az első négy hely között tünteti fel a franciákat és a németeket. És ez a két állam hivatottnak tartja magát Európa irányítására. Csakúgy mellesken, a német „békeharcosok” által hivatatosan és kormány-szinten engedélyezett hadiszser és haditech-nológia exportja a 2019-es év első felére már meghaladta az 5,33 milliárd eurót. Ha már tönkreteltük már az autópáirt, a nehézipart és az egész gazdasági életet, azért valamiből meg kell élnünk.

Éljen a nemzetközi szolidaritás. Követeljünk a „megszorult” államok számára 500 milliárdos ajándékot, és mivel a felháborodást a kisem-tizettek, de fizetők soraiiban csillapítani kell, tételizük meg egy 250 milliárdos kamatmentes, legalább 30 év lejáratú kölcsönnel, ami a visszafizetés idején már nullára csökkenjen.

Ebben az áldatlan és kiállástalan gazdasági helyzetben „szerencsénkre” nyakunkba szadt a koronavírusr.

De felütötte a fejét egy még sokkal veszélyesebb, még többet sejtető, mindent megkövetelő és mindent engedélyező vírus: a PÁ-NIK vírusa.

Es sajnos nem „FakeNews”, hanem kegyetlen valóság, mint az a tény, hogy július else-jétől német kézben van Európa vezetése. Ha szerencsénk van, csak fél évre.

MARTOS PÉTER

KÁNTÁS JÁNOS

Velünk (bennünk) élő Trianon

Egy nemrég lezajlott pályázat kapcsán történelmi traumáinkat kutattuk a Kodolányi János Egyetemen, összetett kérdőíves eljárással és interjú módszerekkel, véleményformáló célsoporttal 1500-as mintán. A lekérdészére Magyarországon kívül Erdélyben, Felvidéken, Délvidéken és Örvideken került sor. Hat történelmi traumát határozottunk meg, köztük Trianont is. A Likert-skála alapján 1-től 5-ig lehetett pontozni, egy pont a kevésbé súlyos, öt pont a nagyon súlyos trauma. Az alábbi kérdésekre kerestük a választ:

Ez a történelmi trauma a mai napig mély hatással van Magyarországra.

Eredmény: Csaknem lineáris regressziós kapcsolat mutatható ki a történelmi trauma bekövetkezésének ideje és a mai napig tartó hatás mértéke között: minél régebbi az esemény, annál kisebb negatív befolyása van ránk. Azonban kiugrik az iménti tendencia szabályosságából Trianon megítélése. Ez az esemény okozza a leg súlyosabb hatást a mai magyarokra – a válaszdók szerint. Az átlagok csökkenő sorrendben a következők: Trianon – 4,4; kommunizmus – 4,2; 1956 – 4,1; 1848 – 3,3; török – 2,6; tatár – 1,9.

Ez a történelmi trauma Magyarország történetének legnagyobb tragédiája.

Eredmény: A felsorolt történelmi események közül a magyar történelem legnagyobb tragédiájának szintén az időben hozzánk közelebb állókat tartják leg súlyosabbnak, viszont a trianoni döntés régebben volt, mint 1956, vagy a kommunista diktatúra létrejötte, mégis azt ítélték meg legnagyobb tragédiának. Az 1–5-ös skálán 4-es érték fölötti átlag csak erre adódott. Az átlagok csökkenő sorrendben a következők: Trianon – 4,2; kommunizmus – 3,6; 1956 – 3,5; 1848 – 2,8; török – 2,2; tatár – 1,9. Összehasonlítva a napjainkra gyakorolt mély hatással, a legnagyobb tragédiaként való beállítás, alacsonyabb értéket kapott mindhárom XX. századi eseményre, míg a korábbiakra szinte azonosat.

Gyakran jut eszembe ez az esemény és az, amit Magyarország számára jelentett.

Eredmény: Történelmi traumáink negatív hatása annál gyakrabban jut a válaszdók eszébe, időben minél közelebbi eseményről van szó. Leggyakrabban Trianon máig érezhető szerepe gondolkodtatra el a magyarokat. Az 1–5-ös skálán 4-es érték fölötti átlag egyik eseménnyel sem szerepel, míg a súlyosságánál, tragédiájánál, a korábbi kérdéseknél, igen. Az átlagok csökkenő sorrendben a következők: Trianon – 3,5; kommunizmus – 3,3; 1956 – 3,2; 1848 – 2,5; török – 1,9; tatár – 1,5.

Ez az esemény jó és rossz következményekkel is járt Magyarország számára.

Eredmény: Történelmi traumáink ambivalens megítélése a legalacsonyabb Trianon esetében (1,9-es átlag az 1–5-ös skálán), ami azt jelzi, hogy ennek az eseménynek látják legkevésbé a pozitív hatását a válaszdók, valószínűsíthetően, csak a negatívát érzékelik. A legmagasabb érték a török hódoltságnál adódott (2,6-os átlag), ennek az eseménynek van a leginkább kettős hatása, rossz és jó következménye is.

Ez az esemény súlyosságában nem hasonlítható semmi máshoz, amit Európa más nemzetei elszenvedtek.

Eredmény: Történelmi traumáink negatív hatását Európa más nemzeteinek elszenvedett eseményeihez hasonlítva, Trianon szerepe a legszámottevőbb (3,8-as átlag az 1–5-ös skálán). Három átlag adódott 2,5 fölött, ami azt jelzi, hogy ezeknél súlyosabb történelmi eseményt nem igazán kellett más európai ország lakosságának elviselnie. Ezek: Trianon, 1956 és a kommunizmus hatása.

Az 1–5-ös skálán 4-es érték fölötti átlag egyik eseménnyel sem szerepel. Az átlagok csökkenő sorrendben a következők: Trianon – 3,8-as; 1956 – 3-as; kommunizmus – 2,8-as; 1848 – 2,4-es; török – 2,2-es; tatár – 1,9-es átlag.

Magyarország túllépett ezen az eseményen, és képes azt objektíven, történelmi távlatból szemlélteni.

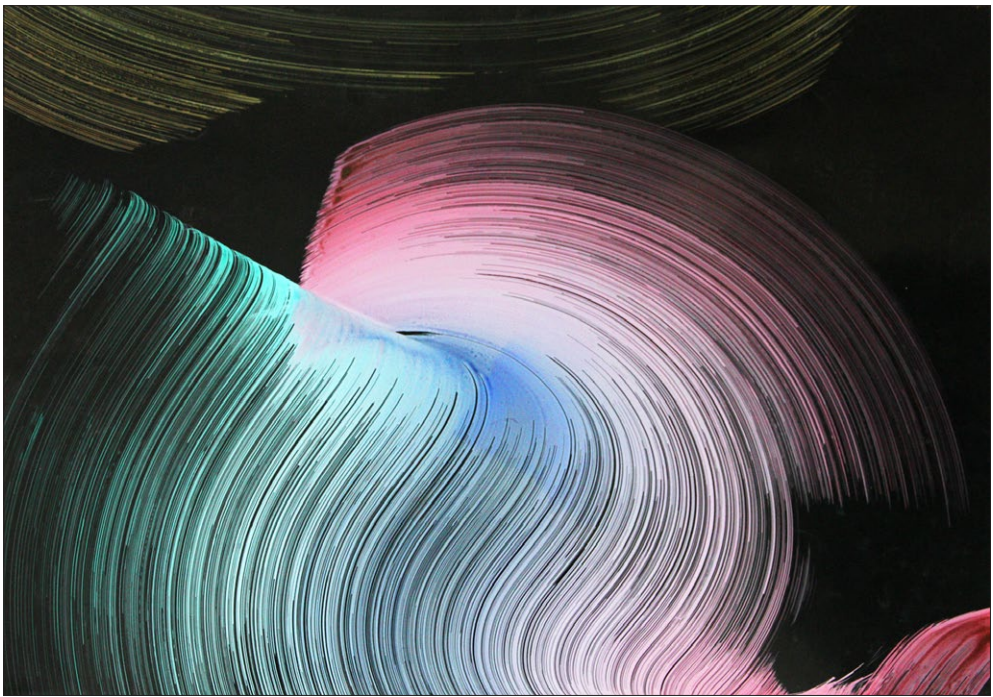
Eredmény: Történelmi traumáink közül azokon sikerült túltennie magukat a válaszdóknak, amelyek időben korábban történtek. Továbbra sem tudják objektíven, történelmi távlatból szemlélteni a XX. századi eseményeket. Különösen Trianont nem. Három átlag adódott 4-es körül, a tatárjáráson, a török hódoltságon, és az 1848-as szabadságharcon már túltette magát a magyarság. Ugyanakkor trianoni döntésen, az 1956-os forradalomon, és a kommunizmus hatásán, a mai napig sem sikerült túltennie magát a nemzetnek.

Az átlagok növekvő sorrendben a következők: Trianon – 2,1-es; kommunizmus – 2,3-as; 1956 – 2,5-ös; 1848 – 3,8-as; török – 4,2-es; tatár – 4,3-as átlag.

Ez a történelmi esemény mély érzelmeket vált ki belőlük.

Eredmény: Legmélyebb érzelmeket vált ki a válaszdókból a trianoni békeszerződés (3,5-ös átlag), és az ’56-os forradalom leverésének emléke (3,3-as átlag). Erős lelki traumát jelent még az 1848-as szabadságharc leverése (2,6-os átlag), még enyhébbet a török hódoltság (1,8-as átlag), és a tatárjárás (1,6-os átlag).

Fontos, hogy rendszeresen emlékezzünk erre az

eseményre, levonjuk a tanulságait és megpróbáljuk helyrehozni az általa okozott kárt.

Eredmény: A válaszdók fontosnak tartják, hogy emlékezzünk a történelmi traumáinkra, és levonjuk a tanulságait, valamint hogy próbáljuk meg helyrehozni az általa okozott károkat. Az átlagok sorrendje a történelmi eseményekből való okulás és emlékezés alapján: azonosan itéltek meg Trianont és 1956-ot (4-es átlag), közeli ilyen a második világháború utáni kommunista hatalom (3,8-as átlag), kissé leszakadva csak következik 1848 (3,5-ös átlag), kevésbé tartják fontosnak az emléket és tanulságait a török hódoltságnak, illetve a tatárjárásnak (átlagok 2,5 és 2,4).

A történelmi traumák megítélésében kiemelkedő helyet kap, szinte mind a nyolc esetben a trianoni békeszerződés, sok tekintetben ezt követi a második világháború után kialakult kommunista diktatúra, majd az 1956-os forradalom leverése. Ezekben az esetekben, az a gondolatmenet, hogy a régebben történt dolgokra kevésbé emlékezzünk, mint a később történetekre, nem igazolódott be, hiszen a magyar kultúrában, mondhatjuk határáktól függetlenül, Trianon traumája jelentősen jelen van a magyar emberek gondolatvilágában, annak ellenére, hogy időben korábban történt, mint a kommunista diktatúra létrejötte, vagy az 1956-os forradalom. A kommunista diktatúra súlyosságát megítélése is hasonló helyzetben van, viszont a trianoni megítélés, hiszen időben korábban történt, mint az 1956-os forradalom, mégis súlyosságát szintben megelőzi 1956-ot.

Forrás: BORDAS SÁNDOR, [et al.] (2014) Történelmi traumáink, adatok mai vélemények tükrében. In: Ujváry Gábor szerk. *Történelmi traumáink / Közös sebek és a gyógyításukra tett kísérletek a Kárpát-medencében*. Szekesfehérvár, Kodolányi János Főiskola.

zó történelmi trauma megfelel a fenti elvárásnak, nevezetesen annak, hogy az időben régebben történtek, inkább feledésbe merülnek a később történetekhez viszonyítva, súlyossági szempontból is. Tehát a tatárjárást, a török hódoltságot és az 1848-as szabadságharcot, kevésbé súlyosnak ítélik meg az időben később létrejött történelmi traumákhoz viszonyítva.

Ez azt jelenti, hogy politikai, szociálpszichológiai, oktatási, mind pedig pszichológiai szinten többet kell foglalkozni: 1. a trianoni trauma, 2. a kommunista diktatúra, 3. az 1956-os forradalom traumájának feldolgozásával, ebben a súlyossági sorrendben. Ez a sorrend jellemzi a határon túli magyarokat is, annyi különbséggel, hogy Trianon traumája magasabb pontszámot mutat, mint a magyarországi magyaroké, tehát ők sokkal mélyebben élék meg Trianon tragédiáját.

Javaslat: feltárni, kinyitni a történelmi traumáink tabuként kezelt területeit. Új könyveket/tankönyveket írni levéltári adatok alapján arról, hogy mi történt 1914–1920 között, mi történt a kommunista hatalomátvétellekor (1945–1947), mi történt 1956-ban. Fórumokat szervezni, ahol lehetőség van kibeszélni történelmi dolgainkat különös tekintettel a trianoni békeszerződésre.

Dr. BORDAS SÁNDOR, főiskolai tanár

Forrás: BORDAS Sándor, [et al.] (2014) Történelmi traumáink, adatok mai vélemények tükrében. In: Ujváry Gábor szerk. *Történelmi traumáink / Közös sebek és a gyógyításukra tett kísérletek a Kárpát-medencében*. Szekesfehérvár, Kodolányi János Főiskola.

MAGYAR-ROMÁN TÁRSASJÁTÉK

működő partnerek kizárólag Erdélyben adottak, nem Bukarestben. Hosszú ideje rossz helyen kopogtatunk.

Es szköz, ami sikerre vezethetne, évtizedek óta ott van előtűnk, mégsem nyújtjuk ki irányába a kezünk! Nem a Székelyföld elérhetetlen autonómiájáért kellene reménytelenül harcolni, hanem *Románia federalizálása*, a történelmi régiók viszonylagos függetlenségének az elérésé biztosíthatná azt a jólétet és biztonságot, melyre nem csak az erdélyi magyarok, de az erdélyi románok is természetesenülé vágnának. Emlékszünk még Sabin Ghermanra, akinek – akárcsak nekünk – eleget lett Romániából? Milyen elégtellel olvastuk a mi izlésünknek is olyannyira megfelelő írásait! Aztán nem állt melléje senki. Elhallgatott. Emlékszünk még az aradi, temesvári, nagyváradi, kolozsvári polgármesterekre, kik Nyugati Szövetség néven szerveztek meg összefogásukat Bukarest erdélynyúzása ellen? Ezek az események jövőbeli változásokat jeleznek előre, cselekvően részt kellene vésálni bennünk!

Aki ma a világban realistán körülnéz, láthatja: az autonómia elérhetetlen. Ezt a lehangoló, de fontos tényt, senki nem mondja ki őszintén. Senki nem mer szembe menni az ónámító mítoszokkal, senki nem keresi az alternatívát. Éssze kellene venni, hogy ma mások az erővonalak, más típusú vállalkozásokhoz lehet partnereket találni. A katalán helyzet kiválóan példázza, mennyire nem fogékonyak az európai, illetve a világpolitika szereplői a nemzeti kisebbségek politikai becsvágaiinak a támogatására. Nélkülük pedig nem megy.

Az erdélyi magyaroknak, hogy a jövőben bármit is elérjenek, elsősorban az erdélyi románokkal kell összefogniuk. Ezt kellene megérténi végre. Nem eleve kudarcra ítélt és végtelen kö-

zeggelenállást kiváltó projektben kellene gondolkodnunk, hanem a románokat is mozgósító, egyáltalán nem elérhetetlen tervekben. Európa sokkal kevésbé ödzkethet a szövetségi állami be rendezkedéstől, mint a nyugtalan és nehezen kezelhető, nemzetiségi alapon szerveződött, helyi önrendelkezéséktől.

Nehéz megmondani, hol a határ az értelmes, kitartó küzdelem és a magát megmakacsoló öncélú büszkeség és szűklátókörűség között. Fogadjuk el a régi mondatát, miszerint, ha valami nem megy, nem kell erőltetni. Fedezzünk fel magunk számára új utat Rómába. Első lépés a kölcsönös bizalom megalapozása, megerősítése kell legyen. Kolozsváron, egyetemista koromban, már ezelőtt közel harminc éve, sok autós szelvéződel ott volt a szöveg: „*Sunt mândru că sunt ardeleani!*” - „*Búszke vagyok, hogy erdélyi vagyok!*” Június 4-én lépünk meg a világot, a románokat és önmagunk: önsíratás és gyászlobogók helyett emlékezzünk ezzel a felirattal: „*Búszke vagyok, hogy erdélyi vagyok!*” Magyarul és románul. Hiszem, hogy ez így vállalható! Mert függetlenül attól, hogy Erdély éppen hova tartozik, Erdély mindig is elsősorban az erdélyieké kell legyen! Ne felejtjük, Erdély aranykora arra az időre esett, mikor Erdély független, vagyis önönmagáé volt.

A politikai modellekről lehet vitatkozni. Minden vitán felüli viszont, hogy az erdélyi magyarok emberi méltóságát, közösségi biztonságát és jólétét csakis a következő három feltétel teljesülése garantálhatja – ebben a sorrendben: szoros együttműködés az erdélyi románokkal; integrált, működőképes Európa, és végül, a nemzetközi szinten megbecsült és elfogadott Anyország. A jövőben ezen áll vagy bukik minden.

KATO ZOLTÁN

NEMZETKÖZI SAJTÓSZEMLE

Összeállította: FETES KATA

SCIENTIFIC REPORTS

Szuperimmunis denevérek

A kanadai Saskatchewan-i Egyetem kutatói megállapították, hogy a denevéreknek különleges immunrendszerük van, ezért megbetegedés nélkül hónapokig is tudják magukban hordozni a koronavírus.

A MERS, a SARS és a Covid-19 betegeket okozó SARS-CoV-2 vírus a barna rovarevő denevérek sejtjeiben hónapokon keresztül az állat szervezetével együttműködve él, de a denevéreket nem betegíti meg, míg az emberi szervezetben a fertőzés akár halálos kimeneteli is lehet.

A szakemberek szerint eddigi vizsgálataik eredménye az, hogy a vírus csak a denevér immunrendszerének meggyengülésekor válik veszélyessé. A stressz megbontja a vírus és az immunrendszer közötti érzékeny egyensúlyt és a vírus megkezdí szaporodását. Ekkor válik fertőzővé és az állatra nézve is veszélyessé.

Műanyag mikroszemcsék a tenger mélyén

A Manchesteri Egyetem kutatói mintákat vettek Olaszország közelében a Földközi-tenger fenekéből. Az üledékminták minden eddiginél magasabb műanyag mikroszemcsék koncentrációt mutatnak.

Az egy milliméternél kisebb darabkákból bizonyos mintákban négyzetméterenként 1,9 milliót is találtak. A kutatók a vizsgálatok eredménye alapján úgy vélik, hogy a mikroműanyagokat a mélytengeri áramlatok szállítják és a tengerfenék egyes részein koncentrálnak. Az áramlatok építik a víz alatti dűneket, melyek több kilométer hosszúak és több száz méter magasak is lehetnek. Ezek a Föld legnagyobb üledékhalmi, melyek finom iszaphól állnak.

A kutatók számításai alapján évente nagyjából tizenkét millió tonna műanyag szemét ömlik a folyókból az óceánokba. A víz felszínén úszó szeméttömeg azonban csak a tengerekben rejlő hulladékok egy százaléka.

A Korzika, Olaszország és Szardínia közötti területről vett minták alapján biztosak abban, hogy a tengeri élőlények gyomrában is található mikroméretű műanyag hulladékok. Azok az áramlatok ugyanis, melyek a tengeraltati dűneket építik, a tápanyagot és az oxigént is szállítják a tengermélyére az élővilágnak.

Scottish Geographical Journal

A brit térképészet és Magyarország „feldarabolása”

Az I. világháború után, az 1919-es párizsi békekonferencián földrajztudósok tanácsadással segítettek a nemzeti delegációk munkáját, annak érdekében, hogy meghatározzák Európa új határait.

A brit geográfus küldöttségnek, különösen *Alan Grant Ogilvie*-nek és segítőitársának *Marion Isabel Newbiggin*-nek a *Royal Scottish Geographical Society* (Királyi Skótföldrajzi Társaság) tagjainak volt jelentős szerepe az 1920-ban létrejött Trianoni Szerződésben, mely meghatározta többek között Magyarország új határait is.

A kézzel írt anyagok és a levelezések feltárják előtűnk azokat a bonyolult körülményeket, melyekkel a békeszerződésen dolgozó földrajztudósok szembesültek. Annak meghatározását, hogy hol kell meghúzni a nemzeti határokat – akár etnikai, akár fizográfiai alapon – akadályozták a brit földrajzi intézmények nem megfelelően elkészített térképei. Ez arra késztette *Ogilvie*-t, hogy egy új földrajzi testület létrehozását javasolja Nagy-Britanniának, mert az RGS-i sok kritika érte. Az új Európa kialakításában már a Nemzetek Tudományos Fejlesztési Szövetsége keretein belül folytát a megbeszélések.

Mélytengeri merülőszerkezet a Marianna-árok fenekén

2020.május 9-én az automatizált, személyzet nélküli, mélytengeri orosz merülőkészülék a Vityajz-D elérte a Marianna-árok fenekét. A készülék térképeszti felvételek készítésére és mintavételre alkalmazható. A fenékre érve a Vityajz-D készülékei 10.028 méter mélységet jeleztek.

A Perspektivikus Kutatások Alapja (FPI) szerint ez a világ első teljesen autonoma, személyzet nélküli készüléke, mely elérte a világóceán legmélyebb pontját. A vezérlésében alkalmazott mesterséges intelligencia segítségével képes kikerülni az útjában álló akadályokat, kiutat talál egy korlátozott térből és számoltat más feladat elvégzésére is alkalmazható.

Ukrajna nyelvi összetétele

Az ukrán parlament által elfogadott államnyelv törvény és az ebből adódó oktatási törvény gyakorlatilag felszámolja a kisebbségi nyelveken való oktatást az ukrainai iskolákban, illetve a nemzetiségi nyelvhasználatot visszaszorítja az egyházi és családi körbe. A törvény szerzői és támogatói nem titkolták, hogy elsősorban az orosz nyelvű oktatást szeretnék visszaszorítani. Ez azonban sérti a többi kisebbség, elsősorban a saját iskolahálózattal és kiterjedt kulturális háttérrel rendelkező kisebbségek: a magyarok, a románok és más nemzetiségek jogait.

Az ország keleti felén – illetve főként az orosz lakosság körében – az „Ukraina”, az „ukrán” fogalom (magyarul határvideket jelent) Oroszország peremvidékével azonosul. Az oroszoktól való éles elkülönülés abból adódik, hogy az ukránok más történelmi pályán mozogtak, a Kijevi Rusz, az ország keleti szláv állam szétesése után. A XVI. század végéig az írott ukrán nyelv nagyon különbözött a beszéltől, ezért nincs közvetlen adatunk a nyelv eredetéről. A XIX. századi Európában kialakuló nemzeti mozgalmak idején az ukránság önálló nemzeti formálódott. A XIX. század közepén Tarasz Sevszenko, az ukránság nagy költője, világirodalmi jelentőségű irodalmat alkotott ukrán anyanyelvén. A cárizmus betiltotta az ukrán nyelv iskolai használatát, könyveket, lapokat sem lehetett kiadni ukránul. Az Osztrák-Magyar Monarchia galiciiai tartományában, azonban 1873-ban hivatalos oktatási nyelvvé lett. Az első világháború előtt 2400 ukrán nyelvű elemi iskola és 16 középiskola működött ezen a területen. Virágzott az ukrán nyelvű könyvkiadás is. Az első világháborút követően az ukrán területek nyugati része Lengyelországhoz került. Jóllehet a történelmi hagyományokból következően a lengyel kultúra nem volt ismeretlen, de a nagyon erős lengyel asszimilációs törekvés ellenében a különállás kollektív tudata is jelentősen megerősödött.

A szovjet rendszer eleinte engedélyezte, sőt, támogatta az ukrán nyelv fejlődését, a nacionalista mozgalmat azonban elnyomta. Az ún. meggyökösítés (korenizyiacia) keretében úgy gondolták, hogy a kommunizmust leginkább a helyi nyelven és népi kultúrán keresztül lehet megerősíteni. A központi kormányzat azonban csak annyit fogadott el az önálló ukrán nemzeti igényekből amennyi az ideológiájának keretei közé volt szorítható. Az 1930-as évektől a keleti gyökeresen megváltozott a sztálini terror kiépülésével. A rendszer brutalitásának hatása kettős volt. Egyrészt a paraszti tömegek megnyomorításával igyekeztek elszakítani a lakosságot a „nemzeti” gyökereitől. Az 1929-től meginduló gabona kényszereksport nyomán bekövetkező nagy éhínség (Holodomor) több mint hét millió ukrán halottat és az oroszok elleni mely gyűlöletet eredményezett. Ugyanakkor a szovjet iparosítás következményeként nagyszámú orosz anyanyelvű népesség települt Ukrajnába, ami a kultúra oroszosításával párhuzamosan elmosta a nyelvi, etnikai nyelvhasználatot és határokat.

A második világháború teljesen átrajzolta Ukrajna etnikai képét. Az ukrán lakosság embervesztésegy mellett a zsidóságot odavesztett a Holokausztban, majd kitelepítették, elűzték a krími tatarokat, a galiciiai lengyeleket és az ukrainai németeket. A demográfiai vákuumba orosz anyanyelvűek újabb csoportjai érkeztek. A kozák állam Oroszországhoz való csatlakozásának 300 évfordulóján, 1954-ben, az orosz többségű Krim félsziget Ukrajna részévé vált.

A második világháború utáni években következetesen visszaszorították az ukrán nyelvhasználatot. A nagyvárosokban az orosz nyelv volt a meghatározó, az ukrán elit is oroszul beszélt. A Szovjetunió szétesése után Ukrajnának nemcsak saját államszerkezetet, hadsereget, flottát, gazdaságot, kapcsolatszerkezet kellett előállítania, de meg kellett teremteni a nemzeti öntudatot, történetet, mítoszokat, és természetesen az államnyelvet.

A mai orosz nyilvánosságban azonban újra és újra visszatérő vélekedés szerint az ukrán csupán az orosznak a lengyellel felvevett, „rontott” változata, vagy hogy az ukrán nemzeti gondolat és kultúra csak az osztrák hatalmi-katonai központok kholmájára

Ma Ukrajna lakóinak közel nyolcvan százalékát az ukránok alkotják, de a lakosság kevesebb, mint hetven százaléka vallja anyanyelvének az ukránt. A legnagyobb kisebbség az orosz, számarányuk meghaladja a 17 százalékot. Az ukránok többsége jól érte és beszél oroszul, jelentős részüik anyanyelvén is vallja. A két nyelv viszonylag közeli rokon, noha a kölcsönös érthetőség nem olyan nagyfokú, mint például a cseh és a szlovák, vagy a szerb és horvát, illetve a bolgár és macedón között. A lakosság csak körülbelül 20 százaléka mondhatja el magáról, hogy helyesen beszéli valamelyiket a két

nyelv közül. Az ukrán nyelv azonban nem tisztult Ukrajna függetlenné válásával sem.

Ha Ukrajna főbb régiói szerint nézzük következő a nyelvi helyzet: Nyugat: orosz 3%, szurzsik 2,5% ukrán 95%, Központi: orosz 24%, szurzsik 15%, ukrán 60%, Központ-Kelet: orosz 46%, szurzsik 22%, ukrán 32%, Kelet: orosz 87%, szurzsik 10%, ukrán 3%. Dél: orosz 82%, szurzsik 12%, ukrán 5%.

A vegyes lakosságú területen kialakult egy keveréknelv, amely orosz és ukrán elemeket egyaránt tartalmaz: ez a szurzsik. A szurzsik egyik jellemzője, hogy területileg igen változatos: nyugat felé egyre több benne az ukrán kifejezés, míg kelet felé szinte teljesen átmegeg az orosz nyelvbe. Nyikolaj Gogol első megjelent kötetében, az *Esték* egy gyaknyakai tanyán novelláiban egyszerre szolált meg mind a két nyelv, ez a szurzsik első irodalmi megjelenése.

A szurzsik a XVII. század végén kezdett elterjedni, amikor ukrán földön orosz nyelvű tudás nélkül már nem lehetett karriert csinálni. A szurzsikot szóban és írásban a lakosság 11–18 százaléka, vagy 5–8 millióan használják. Sokan a szurzsikot vallják anyanyelvüknék. A két nyelv keverékét használók zöme az ország keleti és középső részében él, ahol arányuk eléri a 22 százalékot. A kevert nyelvet főként a falvakban született ukrainaiak beszélik. A városokba érkezve orosz szavakat kevernek ukrán beszédükbe, az újonnan elszájtott kifejezéseket azonban továbbra is ukrán fonetikával ejtik. Az Ukrajnában élők közül valójában sokkal többen használják a kevert nyelvet, de a közvélemény-kutatások során ezt általában nem ismerik be, hanem azt állítják magukról, hogy tökéletesen beszélnek ukránul és oroszul is.

Ukrajnában a többi kisebbség aránya nem éri el az egy százalékot, noha a fehérorosok, a moldávok és románok, a görögök, a krími tatarok, a bolgárok, a magyarok és a lengyelek lélekszáma a százezer felett van. A szlovák, a gagauz, a karaita, a krimcsak, az urum (mindhárom a Krímben beszélt török nyelv), a jiddis, a roma és az arámi (aszszir, keleti újszír) nyelvi kisebbségek elég nehéz helyzetben vannak, mivel nekik az oktatás hosszú időn keresztül orosz nyelvű volt. Az ukrainai nemzetiségi nyelvoztatás régebben három lábon állt: egyrészt az ukrán, másrészt orosz (az orosz és egyéb kisebbségek számára), illetve a román, magyar és krími tatar nyelv iskolák hálózata működött.

Ukrajnában két nem ismert szláv kisebbség él: a ruszin (Kárpátalján) és puleszk (Ukrajna és Fehéroroszország határán). A két világháború között Kárpátalja Csehszlovákiához tartozott, ekkor az itt élő keleti szlovákok hivatalosan ruszinoknak nevezték és ruszin nyelvű volt az oktatás is. Amikor Kárpátalját a Szovjetunióhoz csatolták, azt ruszin nemzetiségűként regisztráltak, azt automatikusan ukránná minősítették. Ma a hivatalos ukrán statisztikák szerint 10 ezer ruszin él Kárpátalján, de a becslést számuk 800 ezer. A ruszinok nem csupán nyelvileg, de vallásukban is különböznek az ukránoktól, mivel az ukránok túlnyomóan az ortodox egyházhöz tartoznak, a ruszinok pedig görög katolikusok. Ma a ruszinok Ukrajna, Lengyelország és Szlovákia területén élnek, de kisebb csoportjaik megtalálhatók Magyarországon, Romániában és Szerbiában, a Vajdaságban, ahol hivatalos nyelvi státusszal rendelkeznek. A ruszinoknak Szlovákiában (Eperjesen) egyetemük van, Romániában és Magyarországon önálló nemzetiségként ismerik el őket. Ukrajnában azonban úgy tartják, hogy a ruszinok csak az ukránok egy etnikai-nyelvjárási csoportját alkotják. Nyelvük az ukránhoz áll legközelebb, bár egyes vonásaiban rokon a lengyelül és a (keleti)szlovákkal. A ruszinon belül is jelentősek lehetnek a nyelvjárási eltérések: két fő dialektusa a vajdaságban beszélt pannoniai (egyedül ennek van irodalmi normája), illetve a fennmaradó területeken beszélt kárpáti: dolynsnyá, horvoinakia, lennkók, bojkók és huculok.

Az ukránok és fehérorosok között átmenetet képező, kulturálisan litván hatás alatt is álló polezskek vagy poleusokk a „negyedik keleti szláv nemzet” rangjára tartanak igényt. A polezsnek nép Pripiaty és a Nyugati-Bug közötti területől történelmi tájak őshonos lakossága. Ez a keleti szlávok őshazája, polezsik irányzat szerint önállóságuk gyökere a kereszténység megjelenése előtti saját pogány vallásra vezethető vissza.

A polezsik nyelv első emlekei a XVI-XVII. századból valók, a XIX. században Franc Szavics és Nyikoláj Jancsuk adták ki a polezsik nyelvű verseiket, 1909-ben pedig Pínskben megjelent az első polezsik nyelvtan – *Rusinskij lementar* címen – latin betűkkel. 1988-ban Mykola Szvjajlyvics költő vezetésével újult meg a polezsik irodalom. A polezsik nyelvet azonban, mind Fehéroroszországon, mind Ukrajnában csak otthoni körben használják

BÍKFALVI GÉZA

A Trianonhoz vezető út és kiút (II.)

Tanulságok és orvosságok

A tudós író-politikus, Keresztury Dezső (1904–1996) 1939-ben, a Székfű Gyula által szerkesztett „Mi a magyar” kötetben beszámolt a trianoni tizenfelelős politikai irányzatnak össze kellett volna fogni a rend fenntartására és az ország védelmére. Nem volt ez teljesen reménytelen, a cseh, román és szerb igényekért az antant nem akart harcolni, és nem minden kisebbség akart elszakadni. A Föld keleti részében élő szlovákok és cipserkek nem, sem a ruszinok, sőt minden erdélyi román sem. Nem véletlen, hogy a győztesek nem merték népszavazás elé vinni a magyar határok kérdését. A megosztott politikai elit mellett az akkori sajtót is hatalmas felelősség terheli a tisztánlátás hiányáért. Az indulatok elszabadulásaért, előbb a vörös, majd a fehér terrorért.

Érthető, hogy a trianoni nemzedék célja – pártkülönbésg nélkül – az igazságtalan határok megváltoztatása volt. De a „mindent vissza!” jelszó helyett az etnikai alapú revíziót kellett szorgalmazni és ehhez minél több személyt és országot meggyőzni. És nem szövetkezni a gonosszal – bár elismerem, ezt akkor nehéz volt belátni. Jól gondolta Teleki Pál, hogy egy újabb háborúba nem szabad belépni, ha pedig a németek erre kényszerítik, emigráns kormányt kell létrehozni Londonban. Ezt elő is készítette, azután mégis az öngyilkosságot választotta.

Ma realizmusra van szükség. Be kell látnunk, hogy a száz év alatt a Kárpát-medence etnikai viszonyában végbement változások nyomán ma a határváltozás az álmodozások birodalmába tartozik. A békeszerződés (ma az 1947-es) érvényes, nem járt le. Az 1920-ban közel három és fél milliót kitevő elszakított magyarból mára jó, ha két és fél maradt. Trianon valamiféle orvoslására, nemzetpolitikai céljaink érvényesítésére azonban van lehetőség, esély.

2004-ben elért Európai Uniói tagságunk és a schengeni rendszer eltörölte Trianon látható jeleit: a határsorompókat, a vámhatárt, a vízumkötelezettséget. A nemzeti kisebbségekkel szembeni türelmet-

SIR BRYAN CARTLEDGE

Közép-Európa a brit politikában az I. világháború idején

A brit kormányok a brit biztonságérzet elengedhetetlen részeként hagyományosan mindig a Habsburg birodalmat és annak utódját, a kettős monarchiát tekintették kulcsfontosságú elemnek az európai hatalmi egyensúly megőrzésében. A magyarok Ausztriától való függetlenedéséért folytatott küzdelemhez megtagadott segítségnyújtást 1849-ben Lord Palmerston külügyminiszter – Ausztia nagy barátja – a parlamentnek így magyarázta: „Európa középpontjában álló Ausztia így egyrészt akadályt képez, másrészt véd az invázió ellen. Európa politikai függetlensége és szabadsága hozzá kötődik. Ausztriának, mint európai nagyhatalomnak a fenntartása, integritásának védelme fontos. Ellenőlvoya mindazt, ami közvetlen, vagy közvetett módon a jövőben gyengíteni, csökkenteni Ausztia helyzetét, első osztályú hatalmi jelentőségét, minden alkalom meg kell akadályozni”.

Ez a brit nézet nem változott 1867 után, sőt még 1914-ben sem, amikor pedig már Nagy-Britannia elenségevé vált a kettős monarchia, mert csatlakozott kulcsfontosságú szövetségéhez, Németországhoz, hogy háborút vívjon Oroszországgal és annak szövetségeseivel.

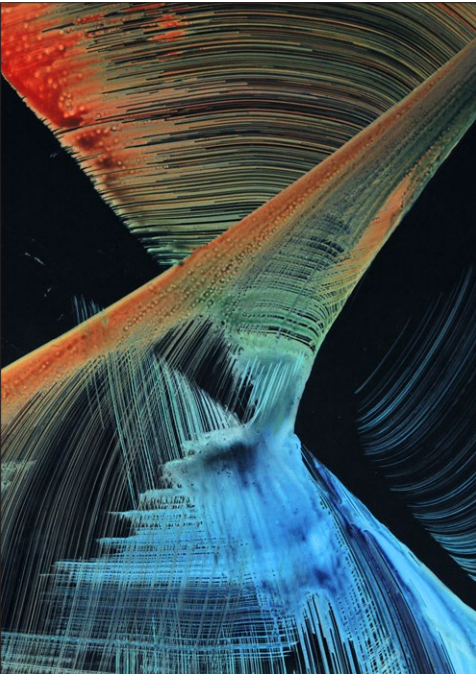
A szövetségesek esetleges győzelmét feltételezve a brit kormány továbbra is úgy vélte, hogy a háború utáni Európában – talán szövetségként átszervezett Ausztia-Magyarország továbbra is akadályt képez majd, mind az ország terjeszkedés, mind a megújult kelet felé tartó német előrenyomulással szemben.

1916-tól mérlegelték azt is, hogy Ausztia kárcskódása – különbéké megkötésének lehetőségével – elmarad majd, ha nyilvánvalóvá válik, hogy egy ilyen béke következménye a Monarchia szétesése lehet. Eleinte úgy tűnt, hogy az Egyesült Államok osztja a brit nézetet. Wilson elnök, az Egyesült Államok 1917-es háborúba lépésével foglalkozó kongresszus felszólalója kijelentette: „Semmilyen módon nem akarjuk károsítani vagy újarendezni az Osztrák-Magyar Birodalmat”. 1918. január 8-i, a híres tizenegy pontját kihirdető beszédében Wilson így vélekedett: „Ausztria-Magyarország népeinek, a nemzetek közötti helyét szeretnénk megőrizni és biztosítani számukra, a lehető legszélesebb körű autonómiát”. Ez láthatóan kétféleképp fogalmazta. Amikor a szövetségesek képviselői Smuts tábornok 1917 elején Genfben titokban találkozott Mensdorff osztrák gróffal, hogy megvitassák a különbékét, a gróftól biztosított arról, hogy „Londonban senki sem kívánja Ausztia-Magyarország megsemmisítését”. Smuts tábornok ezt azonban nem tudta pontosan. Londonban és Washingtonban egyaránt számos tényező járult ahhoz hozzá, hogy gyökeresen megváltozzon a hagyományos nézet arról, hogy az európai stabilitás szempontjából nélkülözhetetlen-e a kettős monarchia.

lenség azonban megmaradt. Ezen kell változtatni. Vonzó, gazdaságilag erős anyországgal kell hozzá, amely megbízható szövetséges és ezért sok barátja van. Kell hozzá az erős, összetartó magyar kisebbség. Fennmaradásához elengedhetetlen a magyar iskola-rendszer, a magyar öntudat, de a magyar közösségek, vállalkozások (nem kliensek) gazdasági támogatása is. A kettős állampolgárság erősíti a magyar tudatot, még inkább a határmenti együttműködés, a gazdasági integrációja. Fontos a rokoni, baráti kapcsolatok ápolása. A határon túlra tett iskolai kirándulások te-remtik meg az együvé tartozás tudatát az újabb nemzedékeknél. Ezt támasztotta alá az európai Nemzeti Kisebbségvédelmi Kezdeményezésre (Minority Safe Pack) 2018. áprilisig összejtött egy millió fölötti aláírás. A Székely Nemzeti Tanács által a nemzeti régiók támogatása érdekében született kezdeményezésre, az utolsó pillanatban ugyan összejött az egy millió, de csak három országban, ami nem elég. A határidőt közben fel évre meghosszabbították. Rajta, nyugati magyarok és barátai!

Egyedül, csak önmagunkra támaszkodva kevés az esély a sikerre. De a kisebbségi jogok biztosítása világ-probléma, a béke és a nemzetközi stabilitás nélkülözhetetlen előfeltétele, hiszen az államok nem homogének, szinte mindegyikben jelentős számban élnek nemzeti, nyelvi kisebbségek. Kíváncsán a túlcenzúrált és bürokratikus államok decentralizálása. Beszéljünk régiókról és azok önkormányzatáról. Az európai demokráciák szervezete, az Európa Tanács hozott több konvenciót, határozatot a nemzeti kisebbségek védelmére, de nincs erély, hatáskörök ezek végrehajtását élni. Ezt kell átvállalnia az Európai Uniónak – ennek elérése legyen elsőszámú célja a magyar kormánynak és a politikusoknak.

Szólni kell végül az érdekelték, a magyar kisebbség felelősségéről. Akarjanak megmaradni. A magyar nemzetiségű szülők (még a vegyes házasságban élők

is) küldjék gyermekeiket magyar iskolába. Anyanyelven a legeredményesebb a tanulás. A többnyelvűség, a magyar műveltség megszerzése nagy előny, még a gazdasági életben is. Létfonosságú, hogy a kisebbségben élő magyarok vegyének részt aktívan a politikai életben, legyen egyetlen pártjuk (azon belül lehetnek külön platformok), és nagy számban menjenek el szavazni a magyar pártra. (Dél-Tirolban mindez bevált.) Legyen a magyar párt a mérleg nyelve a kormányalkításokkor, így elérve jogos törekvéseik felkarolását a többségben lévő nemzetiség részéről.

Összegezve: az anyországi aktív és dinamikus politikájával, megfelelő nemzetközi tájékozottsággal és támogatással elérhető, hogy a „magyar kérdés” végre megoldódjék, hogy Trianon legnagyobb kárvaltoztatjai, a magyar kisebbségek föllelegezhessenek és szülőföldjükön, őseik földjén tartósan otthon érezhessék magukat.

JESZENSZKY GÉZA

getlenül már arra a következtetésre jutottak, hogy az Ausztia-Magyarország hosszú távú jövőjére vonatkozó brit politika elavult és azon változtatni kell. Az 1916. augusztus 7-én kelt memorandumban, amelyet átadtak a háború kabinettnek, a politikai hírszerzési osztály vezetője, Sir William Tyrrell és helyettese, Sir Ralph Pager kijelentette, hogy Nagy-Britannia egyik fő célja a jelenlegi háborúban: „Annak biztosítása, hogy Európa minden nagy és kis állama a jövőben képes legyen békében és biztonságban megélni nemzeti fejlődését [...]”. Egy ilyen béke alapvető feltétele, hogy teljes mértékben biztosítsa a nemzeti törekvések megvalósítását. Az állampolgárság kérdése ezért a háború utáni területi megállapodások megfontolásánál az egyik irányelvnek kell lennie. „Ausztria-Magyarország jövője” – folytatta a feljegyzés – „természetesen nagyon nagy mértékben függ a háború végső kimenetelétől. Ugyanolyan nagy a kárlakulása, amely lehetővé teszi a szövetségesek számára, hogy rendelkezzenek a jövő felé. Nagyon kétségesnek tűnik, hogy a nemzetiségek szabad akaratának elvével összhangban legyen a kettős monarchia, amely jelenlegi összetételében közvetlenül tagadja ezt az elvet. Nem kétséges, hogy Ausztia-Magyarország minden nem része el akar szakadni.”

A memorandum konkrét ajánlásokkal zárult a magyar jövőre vonatkozóan: [...] hajgjuk, hogy Magyarországot az ország tisztán magyar részeiből független államná alakítsák, teljesen biztosított gazdasági, árúértékesítési lehetőségekkel az Adrián, Fiuménál és a Duna útján, a Fekete-tenger felé. [...] Ha azonban Magyarország független állam lenne, bármennyire élelkes is, nem lenne célszerű megfosztani attól a területétől, amely az állampolgársághoz való jog kritériumához szükséges.”

Erdély hallgatlagos elvesztése mellett ez olyan recept volt, amelyet – ha teljes mértékben betartottak volna – a legtöbb magyar hajlandó lenne elfogadni: de mint látni fogjuk, ez a Párizsi Békekonferencia tárgyalási folyamatának áldozata lett.

Összegezve a brit hozzáállás egyértelműen nosztalgia, amely a Habsburg monarchia idősebb generációja politikusainak és tisztviselőinek adott bizonyosságot és stabilitást nyújtani, de ettől eltérítette a fiatalabb generáció lelkesedése új Közép-Európa, új demokratikus államok létesítése iránt.

(A fenti írás részlet a szerző 2011. május 8-án elhangzott beszédéből)

Fordította: FETES KATA

SIR BRYAN CARTLEDGE (1931. június 10. –), angol diplomata. Tanulmányait Cambridgeben és Oxfordban végezte. Diplomáciai tevékenységét Sir Robert Anthony Eden miniszterelnöksége (1955–57) alatt külügyi titkárként kezdte. 1977–79-ben James Callaghan miniszterelnök magánitkárá, majd 1979–80-ban Margaret Thatcher miniszterelnöké. Nagykövett volt Svédországban, Magyarországon és a Szovjetunióban.

Körkép a svédországi magyarokról

– Beszélgetés Bihari Szabolccsal, a MOSZ elnökével –

Bécsi Napló: Kérlek, beszélj röviden a MOSZ-ról!

Bihari Szabolcs: A Svédországi Magyarok Országos Szövetsége (MOSZ) 1974-ben alakult. Tulajdonképpen svéd kezdeményezésre jött létre, mert úgy gondolták a svéd hivatalos szervek, hogy a szétszórt etnikai egyesületeknél jobb, ha azok országos szervezetbe tömörülnek, hiszen így könnyebben tudja menteni a svéd hatóság hozott egy olyan rendelkezést, hogy a hét év alatti gyermekeket nem lehet tagként nyilvántartani, de ha őket is beleszámoljuk, akkor 4000 környékén járunk. Ez a rendelkezés nagyon érzékenyen érintett minket, hiszen egyik legfőbb tevékenységünk a másod- és harmadgenerációs gyermekek anyanyelvi oktatásának, foglalkoztatásának megszervezése.

Szövetségünk 18 körzetben van jelen, jelenleg 32 tagszerveületet. Svédország magyarlakta területeit lefedjük, ami azt jelenti, hogy Dél-Svédország minden nagyobb helységében van egyesületünk. Főbb célkitűzésünk a nemzeti gyökerek megőrzése, amire kapcsolódik a gyermekek nyelvi és kulturális nevelése.

Égészen '89-90-ig, a közép-európai rendszerváltozásig, meghatározó az a MOSZ és tagszerveletei tevékenységét az '56-os láng továbbvittele, fenntartása. Számtalan tüntetést szerveztek, szerveztünk a román, a szovjet nagykövetségek előtt az elnyomó rendszer, valamint a falurombolások elleni tiltakozásul. A rendszerváltozás új helyzetet teremtett 1990-ben. Sokan úgy gondolták, hogy ezzel betörtötté történelmi szerepét a nyugati diaszpóra – azonban a nyugatra vándorolt magyarok többségében helyben maradtak, elmaradt az a hazaköltözési hullám, amivel sokan számoltak. Helyesen és időben felismertük, hogy új irányt kell szabni a tevékenységünknek. Két fő csapás mentén szerveztük újja küldetésünket: az egyik a nemzeti gyökerek megtartása, a másik pedig hídakat működni választott hazánk, illetve Magyarország és a Kárpát-medencei magyarság között.

BN: Mint elnök mit tartasz az eddigi legnagyobb eredménynek?

BSZ: Én semmit sem egyedül értem el, mindig nagyon jó csapat állt mellettem, most már 26 éve vagyok az Országos Szövetség elnöke, azt megelőzően három évig voltam vezetőségi tagként annak koordinátora, tehát programokat egyeztettem, fésülttem össze, azaz egyfajta ügyvezetőként működtem. Aztán 1994-ben elnöknek választottak. Addig a MOSZ rendkívül Stockholm-centrikus volt. A '80-as évek közepétől a vidéki magyar egyesületek megerősödtek, felduzzadtak, nem utolsósorban az erdélyi, akkor frissen érkezetteknek köszönhetően.

A legnagyobb siker az, hogy: VAGYUNK. Véleményem szerint az a legfontosabb, hogy annyi éven keresztül sikerült megtartani ezt a szervezetet. Nemcsak megtartani, hanem olyan újdonságokat is belevenni, ami előreviből volt az egész nyugati diaszpóra életét nézve, amiből más országok is tapasztalatot gyűjtettek.

A legnagyobb dolognak azt a „bástyarendszert” gondolom, hogy legyen talpalatnyi magyar föld a svédországi magyaroknak. Rögton a megválasztásom után az egyik legnagyobb kérdés az volt, mi legyen tovább a Stockholmi Magyar Házaz? Addig béreltük az önkormányzattól az épületet, de olyan magas árat jeleztek előre '94-re, amelyet képtelen-ség lett volna kifizetni. Addig 340 000 svéd korona (mai értéken körülbelül 400 000 euró) volt a ház bérlete, mely a központunk volt, s a stockholmi magyar egyesületek működési helye. Ekkor kidolgoztam egy pénzügyi konstrukciót, s azt mondtam, ha nem találunk semmi mást, akkor megveszünk a Magyar Házat. Az 1994. év ősi közgyűlésén a bejelentésem mindenkit megdöbbentett, hiszen először két aláírva a konstrukciót, azt magánemberként ís feleltem. Abból indultam ki, hogy a bérletért eddig kértek 40 000 eurót, amit 15–20%-kal terveztek megemlíni. Azt mondtam, ha bankkölcsönt veszünk fel, akkor 10 év alatt ki is tudjuk fizetni a vételárat, ahelyett, hogy a pénzt a bérletért költsünk. Ez öri-ási lelkesedést váltott ki a magyarok között szerte Svédországon. Mindenki hozzájárult, a nyugdijas nénik öteüros havi támogatásától kezdve a tehetősebb emberek nagyobb adománnyá. A lényeg, hogy 1995-ben megvettük a Magyar Házat. Az önkormányzat belement az ajánlatunkba, 1995-ben aláírtuk a szerződést, s ebben a félkövető hangulaban nem tít, hanem mindössze három éven belül visszafizet-tük a kölcsönt!

Ahogy teltek az évek, rá kellett döbbsennünk, hogy a rendszerváltozást követően az egyesületi élet mesz-sze másabb lett, mint amilyen volt az megelőzően. Már nem voltak olyan aktívak a találkozások, min-denki sokkal könnyebben elérhette – telefonon,

olcsó utazással – a magyar szót, amire korábban annyira éhezett. Nagyon fontos volt az a felismerés, hogy a valódi igény a nagy és a központi rendezvé-nyek iránt van, az a jövő. Akkor már működött öt néhány olyan központi program, mint a Svédországi Magyar Ifjak Társasága (SOMIT), valamint az anya-nyelvi tábor. Valamikor 2012 tájékán határoztuk el, hogy egy ifjúsági központot keressünk, s próbáljuk megvenni. Jelzem, szinte nulla korona tökével, csak az elképzelés hite vezérelt bennünket. Aztán megtaláltuk, s megvettük a helyet, ma Hälleberga Tábortá-nya néven működik, úgyhogy azon kevés országok közt tartozunk Nyugat-Európában, amelynek két ingatlan van a birtokában. Az egyik a központunk, a másik pedig a különböző országos rendezvények-nek (anyanyelvi tábor, SOMIT, egyéb ügyeleti ta-lálkozók) ad otthont. A Tábortanya megvásárlásához kölcsönt vettünk fel, s szerencsénk volt, hogy 2010 után a magyar kormány nyugati diaszpórához való hozzáállásában 180 fokos fordulat állt be, s így in-gatlanbeszerzésre is lehetett pályázni.

A másik dolog, hogy Svédországban '89–90 előtt hivatalosan lehetséges volt, hogy ha a szülők kérel-mezték az önkormányzattól gyermekük anyanyelvi tanítását, akkor az önkormányzat köteles volt eh-egy órát biztosítani állami támogatással. Aztán ehe-gy órái gyermek kérelmét kötötték. Ezért indítottuk el többek között a hétvégi magyar iskolák és gyerekfo-glalkozások programját, aminek egyik legkiemelk-dőbb példája az immáron huszónhárom alkalommal, teltházzal megrendezett anyanyelvi tábor. A 2010-es magyar diaszpóra politikában bekövetkezett fordu-lat megérlette a második-harmadik generációs dia-szpóra magyarság fontosságát. Budapest nem egye-dül akarta eldönteni, hanem minket kérték arra, fo-galmazzuk meg, mire van szükségünk. Akkor már a Nyugat-Európai Országos Magyar Szervezetek Szö-veetsége (NyEOMSZSZ) tagjaként volt egy hétpontos előterjesztésünk, melyet a többi nyugati diaszpóra is támogatott. Ennek része volt az egyesületek, a sa-ládók megsegítése, az anyanyelvi képzés, a gyerek-foglalkozások támogatása, az ingatlanok felújítá-sa, esetleges vásárlása. Ezt a hét pontot a NyEOMSZSZ elfogadta, s előterjesztette az I. Magyar Diaszpóra Tanácson. Ha ennek gyakorlati megvalósulásait néz-ük, rögton itt van a KCSP (egyesületek megsegítése) vagy az összes családsegítő támogatás kiterjesztése a nyugati diaszpórára. Ez nagyrészt sikerült, amire büszkék lehetünk.

BN: Hogyan alakult a svédországi magyarok létszáma 2004 óta?

BSZ: 2004-ben lett Magyarország s között több közép-európai állam az Európai Unió tagja, szaba-d munkavállalási joggal, ami abszolút új fejezetet nyi-tott. Nagyon sokan jöttek, nem tudjuk, a hivatalos szervek sem tudják, pontosan mennyien. Azt me-gelőzően 35 000 körül lehettek a magyarok. Azt me-galából 50 000–55 000 magyar élhet itt. Ezek becsleéseken alapulnak, de véleményem szerint elég pontos számokról van szó.

BN: Milyen arányban sikerül bevonni az egy-születeknek a magyarokat a közösségi munkába?

BSZ: A svédországi és általában a nyugat-európai magyar szervezetek zömének alapjait az '56-osok tették le. Bennük volt olyan nemzeti elkötelezettség, a szabadság lángjának továbbvittele, amirehze meg-volt az intellektuális kapacitás. Azt követően volt egy na-gyobb szünet – közben is csorogtak magyarok '56 és '85 között, de azok inkább elszórtan jöttek. A 70-es években Jugoszlávia megnyitotta határait a munkavállalók számára, ezért sokan érkeztek. De ök külön kategóriát képeztek, mert kimondottan dolgozni jöttek ki, azzal a szándékkal, hogy pénz-t gyűjtsenek és utána hazatérjenek, tehát nem volt az az elkötelezettségük, mint az '56-osoknak. Aztán a '80-as évek nagy erdélyi kivándorlási hullámakor a berteépülőik iskolai végzettsége nagyrészt minimum egyetemista volt, s ugyanaz a nemzeti elkötelezés je-lemezte őket, mint az '56-osokat. Ez a két csoport volt meghatározó az elmúlt 65 évben.

Jöttek az újjak 2004 után, akik kicsit megint abba a kategóriába tartoztak, hogy az otthoni kilátás-talan, vagy legalábbis nehézkén tartott gazdasági helyzetből próbáltak feltápászkodni. Nehéz volt őket megtalálni, megfogni, mert általában – főleg a Magyarországról érkezettekben – bennük volt az a tüske, ami egyébként minden menekültben benne van, hogy el kellett hagyniuk a szülőföldet, ahová minden kötötte őket. Magyarországról 2010 után jött olyan kérés, hogy az újonnan érkezetteket is próbáljuk bevonni a közösségi életbe, ami nem volt könnyű. Mi arra jutottunk itt Svédországban, hogy talán egy dologgal meg lehet fogni őket: a gyerme-keikkel. Mert bármilyen tükével, lelki sérüléssel is érkeztek, azért minden család azon volt, hogy a gyerekeiket magyar foglalkozásra járassák. Ab-ban reménykedtünk, hogy amennyiben bevalnak

a gyerekprogramok, azokba a szülők is bekapcs-o-lódnak, s rájönnek, hogy nem is olyan ördögötől való dolog egy magyar egyesület tagjának lenni. Ennek megvannak a kezdeti sikerei, néhány egyesületből innen került ki az új vezetőség, akiknek tovább kell majd vinniük a munkát.

BN: Megemlékeznek-e az egyesületek, jelesen az MOSZ Trianon 100. évfordulójáról?

BSZ: Nagyon komoly előkészületeink voltak, meg-volt a központi rendezvények menete, az előadók, hogy mindhárom nagy svéd városban megemlékez-hessünk. A koronavírus keresztülhúzta a számításai-nkat, a rendezvényeink lemondására kényszerül-tünk. Viszont mielőtt megvan a lehetőség, akkor az ősszel, vagy legkésőbb jövőre megtartjuk őket. A vírushelyzet mindn magyarlakta területen hasonló lemondásokra kényszerített.

BN: A kialakult koronavírus-járvány kezelésé-ben az egyesületek hogyan hidalják át a nehézsé-geket?

A NÉPBŐL A NÉPÉRT

Josef/Joze Marketz lett Karintia új püspöke

Püspökké szentelésének napján (2020. február 3.) a szö legnemesebb értelmében a nép püspökének ne-vezte a karintiai *Kleine Zeitung* újságírója a szlovén származású *Josef/Joze* MARKETZ-et, aki a Gurk-Klagen-furti egyházmegye 66. püspöke, ezzel is kifejezere juttatva Ausztria második legrégibb püspökségének kényelvűségét. A püspökielőlet németül és szlovénul választott a főlzentelő által neki németül feltett kér-désére a klagenfurti dómban: **Ich bin bereit/ pripravl-jen sem**. A felszentelés körül a karintiai egyházban a megújulásnak több irányban is sok jele mutatkozott meg. A hagyományos „gyülekezet”, köztük több mint egy tucat püspök és a pápai nuncius mellett, ami ezen férfiakra szorítókozó egyházi méltóságokat jellemzi, *Josef/Joze* püspök felszentelések különös figyelme-ségben részesített három személyt, ugyanis a diszven-dégek között elsőként egy hajléktalant, majd egyik betegelőg otthonból meghívott asszonyt, végül 93 éves édesapját üdvözölte. Csak ezután kerültek sor-ra a béke jelével üdvözölt politikusok és az egyházi főmélóságok.

Poszítív változásnak tudható be Manfred Sauer evangélikus püspök és Peter Kaiser tartományfőnök jelenléte: mindkettő tegező formában adta elő jókí-vánságait. Mindkét személyiséget a társasági érint-kezés legkörének jobbjulása jellemzi mind hivatali körökben, mind pedig a magánéletiinterjúkészsében.

Mint Alois Schwarz hivatalának utódlási jelöltje Marketz múlt év december 6-án tartott első sajtókön-ferenciáján lépett a nyilvánosság elé. Annak ellené-re, hogy az ott jelenlévők közül sokan már ismertek korábban is, szokatlan és meglepő volt a vele szem-ben megnyilvánuló érdeklődés. Kiválasztását Isten előrelátásának köszönheti – jelentette ki akkor, de nem hagyott kétséget afelől, hogy az ő értelmezésé-ben *vox populi, vox Dei* (a nép szava Isten szava). Azt is kilitatásba helyezte, hogy tevékenységét a jövőre irányítja, habár a múlt kérdéseit elől sem akar kitérni. Nem kellett sokáig várakoznia, mivel a vírusjárvány

BSZ: Ebben az esetben hiába tartottunk volna bár-milyen rendezvényt, a látogatottság nullához közeli lett volna. Mikor az ösztöndíjasok hazaértek Magyar-orszára, az első dolgon az volt, hogy egyeztetünk velük, hogy át tudjuk hidalni ezt az új helyzetet. A más-ik pedig, hogy a jelenlegi problémák gárda – amely az egyik legjobb a program indulása óta – státuszát is megörizük. Nem utolsósorban a Nemzetpolitikai Államtitkárság kérésére az ösztöndíjasokkal, a he-lyi egyesületekkel, a mentorokkal egyeztetve arra törekedtünk, hogy kialakítsuk az online oktatás, tevékenységek gyakorlati lehetőségeit. Az ösztöndí-jasok és a helyi tanárok, segítők rendszeresen viszik a hétvégi iskolákat, olyan remek programok vannak, mint például a virtuális tárlatvezetés, heti virtuális programajánló hírlevelek (színház, mozi, galériák, bábéelőadások) kiküldése az egyesületek számára.

Remélem, hogy ennek a helyzetnek hamarosan vége lesz, s folytathatjuk azt, amit eddig csináltunk.

Készítette: ANTAL JOSEF kcs. ösztöndíjas

A NÉPBŐL A NÉPÉRT

Josef/Joze Marketz lett Karintia új püspöke

Püspökké szentelésének napján (2020. február 3.) a szö legnemesebb értelmében a nép püspökének ne-vezte a karintiai *Kleine Zeitung* újságírója a szlovén származású *Josef/Joze* MARKETZ-et, aki a Gurk-Klagen-furti egyházmegye 66. püspöke, ezzel is kifejezere juttatva Ausztria második legrégibb püspökségének kényelvűségét. A püspökielőlet németül és szlovénul választott a főlzentelő által neki németül feltett kér-désére a klagenfurti dómban: **Ich bin bereit/ pripravl-jen sem**. A felszentelés körül a karintiai egyházban a megújulásnak több irányban is sok jele mutatkozott meg. A hagyományos „gyülekezet”, köztük több mint egy tucat püspök és a pápai nuncius mellett, ami ezen férfiakra szorítókozó egyházi méltóságokat jellemzi, *Josef/Joze* püspök felszentelések különös figyelme-ségben részesített három személyt, ugyanis a diszven-dégek között elsőként egy hajléktalant, majd egyik betegelőg otthonból meghívott asszonyt, végül 93 éves édesapját üdvözölte. Csak ezután kerültek sor-ra a béke jelével üdvözölt politikusok és az egyházi főmélóságok.

Poszítív változásnak tudható be Manfred Sauer evangélikus püspök és Peter Kaiser tartományfőnök jelenléte: mindkettő tegező formában adta elő jókí-vánságait. Mindkét személyiséget a társasági érint-kezés legkörének jobbjulása jellemzi mind hivatali körökben, mind pedig a magánéletiinterjúkészsében.

Mint Alois Schwarz hivatalának utódlási jelöltje Marketz múlt év december 6-án tartott első sajtókön-ferenciáján lépett a nyilvánosság elé. Annak ellené-re, hogy az ott jelenlévők közül sokan már ismertek korábban is, szokatlan és meglepő volt a vele szem-ben megnyilvánuló érdeklődés. Kiválasztását Isten előrelátásának köszönheti – jelentette ki akkor, de nem hagyott kétséget afelől, hogy az ő értelmezésé-ben *vox populi, vox Dei* (a nép szava Isten szava). Azt is kilitatásba helyezte, hogy tevékenységét a jövőre irányítja, habár a múlt kérdéseit elől sem akar kitérni. Nem kellett sokáig várakoznia, mivel a vírusjárvány

Film Jakab Antal püspökről

Két évvel ezelőtt, 2018 tavaszán kezdődtek azok a nagyszabású, Erdélyen, Magyarországon és Ró-mán átívelő filmforgatási munkálatok, amelyek a hitvalló gyulafehérvári főpásztor, Jakab Antal püs-pök életét és munkásságát hivatottak most először mozgóképalkotás formájában megörökíteni. A do-kumentumfilm 2019-ben elkészült, a Csíkszereda, Gyergyószentmiklós, Gyulafehérvár és Budapest állomásokra ez év első felére tervezett díszbem-u-tatókat azonban a világjárvány megküistotta. Az alkotók úgy határoztak, a helyzet bizonytalansá-gára való tekintettel nem várnak tovább, és a fil-met Jakab Antal megységpüspöksége kezdetének negyvenedik évfordulóján, 2020. április 2-án a legnagyobb videómegosztón nyilvánossá tették.

JAKAB ANTAL viszontagságos, küzdelmes életü-tének és figyelemre méltó püspöki tevékenységé-nek feldolgozását könyvek lapjai őrzik, szellemi hagyatékaikat gyűjteménye is elérhető kétköte-tes kiadásban, utcák, terek, intézmények viselik a nevét, díjakat, versek, képművészeti alkotások emlékeztetnek rá, azonban korábban nem készült semmilyen dokumentumfilm-feldolgozás e jelen-tős életről-életműről és ezáltal az adott történelmi korszakról: a romániai kommunista diktatúra utol-só évtizedéről. A *Küzdelem és bizva – Jakab Antal püspök életüti* című film hosszú, 1 óra 36 perces változata végigvezeti a nézőt a főpásztor életü-t

VARGA GABRIELLA

Aláírási győzelem, magyarellen es verseny

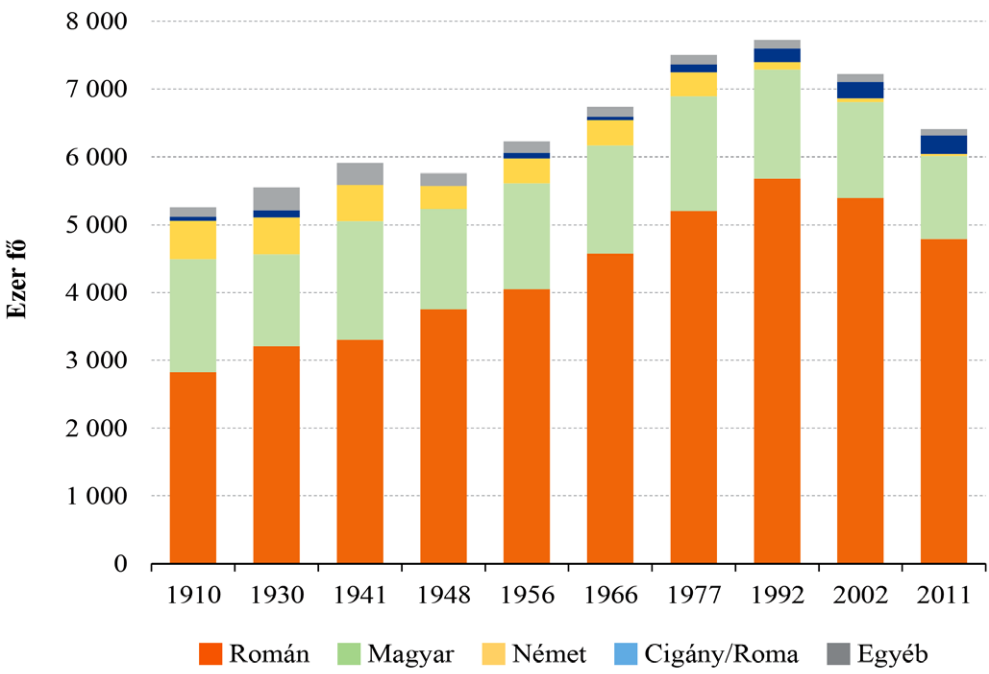
A Klaus Iohannis államelnök vezényelte egész pályás letámadás, a román parlamentben el-uralkodó, nehezen elviselhető verbális lincshangulat, a román Trianon-ünnep törvénybe íktatása ellenére pozitív értelemben is emléke-zetes maradt 2020 májusa. Bravúros hajrával összegyűlt ugyanis a Székely Nemzeti Tanács által indított európai polgári kezdeményezés sikeres folytatásához szükséges egymillió tá-mogató aláírás.

A Kohézis politika a régiók egyenlőségéért és a regionális kultúrák fenntarthatóságáért elnevezésű SZNT-kezdeményezés – ez a nemzeti régiók védelmében indított akció hivat-lalos címkeje – végére azonban korántsem lehet itt pontot tenni. Az össz-szavazatsámmal mellett ugyanis legalább hét uniós országban kell el-mérni az adott európai polgári kezdeményezés sikeres folytatásához szükséges egymillió tá-mogató aláírás.

Főleg, hogy közben nem csillapodik a magyarel-lenes versengés Bukarestben. A június 4-ét a „trianoni szerződés napjává” nyilvánító törvény a sokadik abban a sorban, aminek legeleje-n Klaus Iohannis államelnöknek a magyar nyelvet a megszervezés eszközevé alacsonyító felszó-lalása áll. „Egy erős, magabiztos, büntudat nél-küli többség soha nem foghatja hatalmát, nem hoz létre szándékosan olyan helyzeteket, amely-ben a másik megaláztatnak érzi magát, ahol őt kigúnyolják, megbélyegzik, ahogyan tették azt ö-nök az elmúlt három hétben.” A helyzetábrázoló megfogalmazás Kelemen Hunortól, az RMDSZ elnökétől származik, és a törvénytervezet meg-szavazása előtti parlamenti vitában hangzott el. Immmár két országban, Magyarországon és Ro-mániában is hivatalos emléknappnak számít a trianoni békediktátum – minden más országban békeszerződés – aláírásának évfordulója. Mégis,

Eddig három ország – Magyarország, Romá-nia és Szlovákia – teljesítette ezt az elvárás-t, a listát toronymagasan Magyarország vezeti. Erdemes erre büszkének lennünk, a nemzeti összetartozás egyre erősödő érzését jölesően táplálja a tudat, hogy három, egykoron együ-vé tartozó országgrész lakói – és talán nem csak magyarjai – tartották fontosnak az egymásért

A főbb nemzetiségek számának alakulása Erdélyben a népszámlálási adatok szerint 1910–2011 között

Év	Összes	Román		Magyar		Német		Cigány/Roma		Egyéb	
		Szám	%	Szám	%	Szám	%	Szám	%	Szám	%
1910	5 259 918	2 829 389	53,8	1 661 967	31,6	565 004	10,7	60 800	1,2	142 758	2,7
1930	5 548 363	2 207 880	57,8	1 353 276	24,4	543 852	9,8	109 156	2,2	334 199	6,0
1941	5 912 300	3 304 400	55,9	1 743 900	29,5	535 400	9,1	na	na	328 600	5,6
1948	5 761 127	3 752 269	65,1	1 481 903	25,7	332 066	5,8	na	na	194 889	3,4
1956	6 232 312	4 051 603	65,0	1 558 631	25,0	368 255	5,9	78 362	1,3	175 461	2,8
1966	6 736 046	4 572 554	67,9	1 597 767	23,7	372 335	5,5	49 173	0,7	144 217	2,1
1977	7 500 229	5 203 846	69,4	1 691 048	22,5	347 896	4,6	123 028	1,6	134 411	1,8
1992	7 723 313	5 684 142	73,6	1 603 923	20,8	109 014	1,4	202 665	2,2	123 569	1,6
2002	7 221 733	5 393 552	74,7	1 415 718	19,6	53 077	0,7	244 475	3,4	114 911	1,6
2011	6 789 250	4 794 577	74,8	1 216 666	19,0	32 805	0,5	270 755	4,2	96 149	1,5

Forrás: Pakot Levente phd, Néppésegutudományi Kutatóintézet Budapest.

LEHULT A MASZK

Klaus Werner Iohannis (sok „igazi” ro-mán számára Iohanitá) román államfő mi-nap odaszólt nyilvánosan a román Képví-selőház elnökének *Jónapot kívánok Ciola-cu!* – emígy, magyarul, de főleg paraszt módra. És kérdezte, szendén: tán-tán ő s párta, „azért harcol, hogy Erdélyt odaadja a magyaroknak?”. Végül, amolyan helyzet-fokozó elemként a teátrális kérdés, „vajon mit ígért Orbán Viktor magyar miniszter-elnök cserébe a megegyezésért?”

Tette ezt, mivel a román Képvíselőház minden tagja, szocdem és liberális poli-tikusok egyaránt, elaludt, és a Székelyföld autonómiájára vonatkozó törvényjavaslat-ot elfogadtatnak kellett nyilvánítani. A két magyar képviselő által benyújtott tervezet, a szakbizottsági vita szakaszán túljutva a házbizottsághoz került. Itt 45 napig nem foglalkoztak vele, nem került plénumban napirendre, ezért kellett procedúra szer-int, hallgatólagosan, elfogadtatnak nyilvání-tani. De Románia parlamentje két házas, tehát törvény nem született, hanem egy kezdeményezés eljutott a felső, ez esetben döntéshozó házba, ahol nincs hallgatóságos elfogadás, ott le kell tárgyalni. Le is tárgyal-ták, már másnap, és a román közvélemény várakozásának megfelelően elutasították. A törvényhozási folyamatot Iohannis/Ioha-nitá természetesen ismeri, de ha nem tudta volna, figyelmeztette erre éppen Marcel Ciolacuk képviselőházi és egyben szociáldemokrata párti (PSD) elnök, hogy az ügyben a szenátus a döntéshozó testület, és ott le-szavazzák a javaslatot. Szóval az államfőnek tudnia kellett, hogy a procedurális hibának közjogi konzekvenciái a román államban nem lehetnek. És a hibáért felcölös nemcsak az alsóház elnöke, hanem a Házbizottság minden, tehát liberális párti tagja, alelnö-ke is. Ugyanis Iohannis/Iohanitá a Román Nemzeti Liberális párt jelöltjeként (és el-nökéként) lett államfő.

A kijelentés, figyelmeztették jobbról meg balról, fentről meg lentről, szóval az ilyen kijelentés a néhai Corneliu Vadim Tudor (Ceausescu diktátor házi költője, a Nagy Románia Párt szenátora és vezetője) méltó társává teszi az államfőt. CV Tudort egye-sek szélsőségesnek nevezték, tévesen, ő egyszerűen rasszista volt. Egy erdélyi, szász származású egyént rasszizmusmal vádolni való általánossá, mégis igen sokan állítják az államfőt, kijelentése okán, CV Tudor mellé, méltó társként. Különbön amikor Iohannist (akkor még nem volt Iohanitá) államfővé választása előtt megkérdézték, hogy lát-e valami problémát etnikai hova-tartozását és a román államfői szerep ösz-szeilleszthetőségét illetően, válasza egy-szerű volt: „német származású, de román érzelmű vagyok”.

Eztisza beszéd. A román választópolgá-rok kétszer is az államfői tisztségbe segítet-tek. Mit várna el egy szintén erdélyi, ma-gyar származású és magyar érzelmű egy-szerű polgár az államfőtől? Mindenekelőtt civilizált viselkedést – nem az államfőtől, nem is a politikustól. Hanem attól az erdélyitől, aki a közös (nyu-gat)európai kultúrkörhöz tartozó közeg-ből emelkedett ki. Aki, vélhetően tudja, ho-

gyan illik egy meglett embert – nem vezető politikust, nem parlamenti elnököt – meg-szólítani.

Elvárának azt is, hogy Iohannis/Iohanitá legyen gerinces. Úgy legyen Iohanitá, hogy ne feledje Iohannist. Persze, ez a bucaresti politikai közegeben nehéz feladat, ahol a poli-tikai meg emberi identitás-elemeket úgy cseréltetik,

Szerbia: Túl vagyunk-e a nehezen?

A majálisi ünnepeket követő héten oldoták fel a koronavírus-járvány miatt március közepén bevezetett szükségállapotot Szerbiában, az emberek búcsút mondtak a bő másfél hónapos kijárási tilalomnak, korlátozásoknak, a kényszerű munkaszünetnek. Pattanásig feszült volt már a helyzet, hiszen előbb a katolikus, majd a pravoszláv húsvét idejére kényszerültek négy fal közé az emberek, aztán a hagyományos május elsejei szabadtéri sütés-főzést is megvonták tőlük. A leghosszabb kijárási tilalom 84 órán át tartott, az ortodox vallási ünnepnapokon, senki sem hagyhatta el otthonát. Egyébként a koronavírus már régóta nem működtek az óvodák, a diákok távoktatással tanultak, a munkavállaló szülők többsége kényszerszabadságot vagy home office üzemmódban dolgozott, gyakran minimál-bérrért vagy fizetés nélkül (a szerencsésebbek teljes márciusi vagy akár még áprilisi fizetés is hazavihettek), miközben a 65 évnél idősebbek egyáltalán nem hagyhatták el otthonaikat. Az egészségügyben minden egyéb betegséget, kezelést háttérbe szorított a koronavírus, a közigazgatás, a bíróság, a rendőrségre tartozó ügyintézés nem működött, a kis- és közepes vállalkozások zöme előbb-utóbb lakatot tett a kapura, hiszen a megrendelések 10-20-30 százaléka estek vissza, a fodrászok, kozmetikusok, az edzőtermek, a sportklubok és a kávézók, éttermek pedig kötelezően zárva tartottak, akárcsak a múzeumok, színházak, könyvtárak és a templomok. A turizmus óriási bevételkiesést szenvedett. Csáládók estek szét ideiglenesen, a külföldön dolgozók vagy tanulók jelentős része kint rekedt. Az emberek többsége anyagilag és idegileg szinte teljesen tönkrement.

Volt azonban valami, ami ebben a lehetetlen helyzetben is megmutatta, mennyire találekony a vajdasági magyar ember, és intézményeink, szervezeteink is mennyire össze tudnak dolgozni egy-egy nemes ügy érdekében. Önkéntesek százaí látták el az időseket, a Vajdasági Magyar Szövetség szervezésében fiatalok és középkorúak jártak helyettük rendszeresen bevásárolni, gyógyszert kivitálni, nyugdíjat felvenni és egy kicsit beszállgtni velük az óriási magányban. A Karitász, a Vöröskereszt, más segélyszervezetek és az önkormányzatok is kitettek magukért. Országok kisebbségi önkormányzatunk, a Magyar Nemzeti Tanács is megmutatta, micsoda óriási munkára képes: az oktatási minisztérium VMSZ-es államtitkárával, a minden háztartásba eljutó Pannon Televízióval, illetve az iskolákkal, pedagógusokkal együttműködve napról napra újabb és újabb tanórát születtek az általános és középiskolák számára, minden korosztály számára, minden tantárgyból. Hétről hétre váltották egymást a magyar települések oktatási intézményei és tanítói, tanárai, akik virtuális órát tartottak, a gyerekeket nézhették meg a Pannon Televízió műsorán vagy honlapján. A pedagógusok egyébként is óriási munkát végeztek: a Google Classroom, a Viber, a Messenger segítségével a hét minden napján, a nap 24 órájában tartották a kapcsolatot több száz diákkal és szüleikkel, tananyagot magyaráztak, házi

Zelenszkij ukrán elnök első éve

2019. május 20-án, optimizmussal telve indította hivatali pályáját az addig egyáltalán nem politizáló Volodimir Zelenszkij jelenlegi ukrán elnök. A fiatal politikus akkor Petro Porosenko elnököt többek között azzal az ígérettel győzte le, hogy minél hamarabb befejezi a kelet-ukrajnai konfliktust. Viszont egy év távlatából megzsonglanak a vélemények arról, mennyire tekinthető sikeresnek a „kezdés”.

Tetyana Popova médiaszakértő az *Ukrin-form* hírportálnak írt beszámolójában a következőket jegyzi meg: *„A volt humorista teljes választási kampánya úgy épült ki, hogy őt, mint politikai kívülállót személyt mutatta be, olyat, aki ellenáll a meglévő ukrán politikai elitnek – mert nem annak a régi rendszernek része. Azóta azonban [mint amiről az új elnök döntései is árulkodnak] ezt a retorikát az utóbbinak össze kellett hangolnia a jelenlegi politikai rendszer gyakorlati szempontjaival, ami kompromisszumokhoz és az illúziók elkerülhetetlen megsemmisítésének hullámaához vezetett támogatói között. Az elmúlt 12 hónapban azonban Zelenszkij számos olyan lépést tett, melyek nagyjából megfelelnek a politikai kultúra változásának, melyről 2019 tavaszán a regnáló elnök ígéretet tett”.*

Habár az ukrán elnök támogatottsága csökkent, ugyanakkor politikai pozíciója mégsem ingott meg. Amint arra Anton Hruscejkij, a Kijevi Nemzetközi Szociológiai Intézet igazgató helyettese rámutat, Zelenszkijnek jelenleg nincs alternatívája az ukrán politikai porond szerepét vállaló új vezetők körében, egy év alatt nem lett egyetlen új politikai konkurense sem. Ez viszont nem jelenti azt, hogy ne lenne komoly elégedetlenség az elnök első évének munkájával kapcsolatban. A fenti intézet május 14–17-i felmérése azt vizsgálta, hogy Zelenszkijnek 1) mennyire sikerül csökkenteni a korrupciót a tisztviselők körében, 2) mennyire halad jól a fegyverletétel Dombaszon 3) mennyire volt sikeres a gazdasági válság leküzdésében. Mindegyik kérdésre a 2000 megkérdezett csupán negyede felelt pozitívan, míg 66–69% negatívnak látta a fejleményeket.

Az államfő jelenleg is legfontosabb feladatának a kelet-ukrajnai háború befejezését tartja. *„Nekem mindegy, hogy milyen formátumban fogjak folyni a tárgyalások [Putyinnal – a szerző]. A lényeg, hogy minél hamarabb fejeződjön be a háború és kapjuk vissza elcsatolt területeinket. Engem az eredmény érdekelt”* – válaszolta az évrőltekelő sajtótájékoztatóján megjelent újságíroknak Zelenszkij. Ennek ellenére a legtöbb tavaly decemberben, Párizsban végbement normandiai formátumú találkozót követően a donbaszi terület kérdésének rendezésére semmilyen szinten nem folytak további tárgyalások. Mint ahogy azt a regnáló elnök egész évére visszatekintve kiemelte Katerina Piterina, a *Szó és Tett* (*Chaso i Jitno*) főszerkesztője: a keleti helyzet kapcsán csak a hadifoglyok cseréjét lehet többé-kevésbé teljesítettnek tekinteni, amikor hosszas tárgyalások után három hullámban 135 ember került vissza Ukrajnába.

Az ukrán államfő tekintélyét jelentősen nem csorbitotta a sokszor váratlan (ha épp nem ellentmondásos) politikai, gazdasági vagy adminisztratív lépései, legalábbis egyelőre. Vi-

szont tény, hogy az ország politikai helyzete az elnökválasztást, de még inkább a soron kívüli parlamenti választást követően jelentősen romlott. Ez a márciusi kormányváltásban, az elnök által kinevezett személyek és elvileg bizalmi emberek kiválasztásában, valamint a többségi Nép Szolgája párt belső megosztásán látszik leginkább.

Legutóbbi példaként említhető a május 13-án megalkotott úgynevezett *„antikolomojszkij törvény”* – melynek fő célja abban vélhető, hogy megakadályozza az államostított bankok visszakérését az egykori tulajdonosok kezére (többek között Ukrajna legnagyobb bankjának, a Privát Banknak visszajátását Igor Kolomojszkij oligarchának) – a parlamenti szavazáskor a 254 mandátummal rendelkező Nép Szolgája párt közül csak 198-an szavazták meg. Ami pedig a földreformot érintő törvényjavaslatot, azon belül is a földmoratórium levételét illeti, ennek megszavazását sem a kormánypárt tette lehetővé – akik közül csak 206-an szavaztak a minimálisan szükséges 226-hal. Ez utóbbi is csak az ellenzéki pártok szavazatainak köszönhetően szerezte meg a parlamenti többséget.

Ezek az összevetések beszédesek. Az első év értékelése utáni sajtótájékoztaton valószínűleg ezek fényében nyilatkozott úgy Zelenszkij, hogy 6 csak addig támogatja a Nép Szolgája pártot, amíg az az állam érdekeit képviseli. Kijelentette továbbá, hogy szükség esetén kész akár a jelen parlament feloszlására is. Ezek az esetek is azt mutatják, hogy Zelenszkij nem számíthat már annak a parlamentnek a feltétel nélküli támogatására, amely tavaly a kormány első 50 napja alatt a többségi pártnak köszönhetően 200 törvényt és rendeletet tudott gond nélkül megszavaztatni – többek között a mentelmi jog eltörlését vagy a törvényterület szerzett vagyon büntethetőségének visszaállítását.

A tavaly május óta eltelt idő változatlanul nem orvosolta a magyar–ukrán, egyszerűen nem mondható viszonyt sem. Mi több, a két ország közötti, évek óta tartó nehéz helyzetet kiváltó oktatási törvény idén márciusban végül minden további nélkül aláírásra is került – így azt már aligha lehet újrátárgyalni. Ennek ellenére (vagy emiatt?) Volodimir Zelenszkij Orbán Viktorral közös memorandummal tenné pontot a két ország közötti konfliktusra. *„Orbán Viktor egy éve keresi velem a találkozási lehetőséget. Kész vagyok erre a fundamentális találkozáusra, és szeretnék vele aláírni egy közös memorandumot a biztonsági helyzetről, a tiszteletről, a történelem tiszteletéről. Jelenleg nem egyszerű a kapcsolatunk Magyarországgal, de egy gondom, hogy meg tudjuk oldani ezt a kérdést a közeljövőben”* – jelentette ki az államfő, aki szerinti Magyarország a történelmi örökség és a nyelvkérdés miatt blokkolja Ukrajna NATO-csatlakozását. Remélhetőleg a tervezett Orbán–Zelenszkij találkozó lehetővé adna a magyar kisebbséget közvetlenül érintő vitás kérdések rendezésére. Ennek fontosságát Brenzovics László, a KMKSZ elnöke a következőképpen hangsúlyozta: *„a magyar–ukrán viszony mindenki számára megnyugtató rendezése a kárpátaljai magyarság alapvető érdeke”.*

PALÁDI RENÁTA

MARGARETE WAGNER

Johann Ladislaus Pyrker és viszonya Magyarországhoz

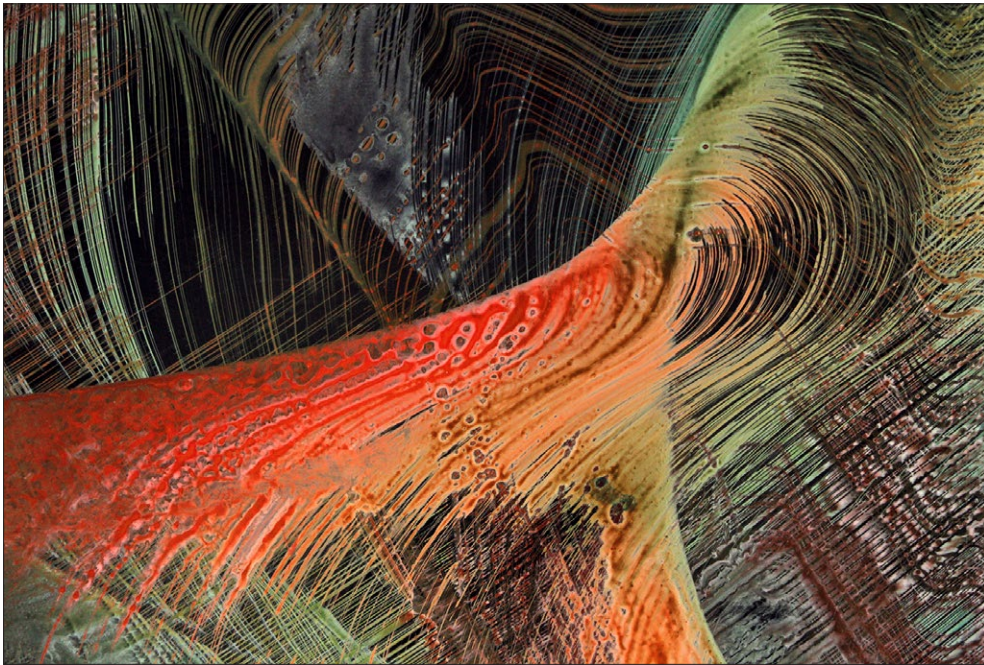
Johann Ladislaus Pyrker (azaz Pyrker János László), eredetileg Pircher régi tiroli nemesi család sarja, 1772-ben született Nagylángon, Magyarországon. Pécsset magyart, latint, németet tanult és – vallásos újjáébredése előtt – spontán, kaland-vágó és rendhagyó fiatalember volt. Mindenképpen katona akart lenni, Palermóba indult, hogy ott grófi titkárr legyen, de közben visszafordult és kalandos úton tért vissza Bécsbe. 1792-ben Liefeldben belépet a ciszterci rendbe, ahol teológiai tanulmányokat végzett, majd szervezői és gazdasági tehetségének köszönhetően 1811-ben kinevezték apátá.

1810 előtt jelent meg három magyar drámája: *A Korvinok* (*Die Korvunen*), *Kis Károly*, *Magyarország királya* (*Karl der Kleine, König von Ungarn*) és *Zrinyi halála* (*Zrinis Tod*). Ezek a nem teljesen korrekt „Joh.Bapt.Pyrker” szerzői név alatt megjelent történelmi színjátékok végül nem kerültek bemutatásra. Valószínűleg a szerző tudta nélkül kinyomtatott és későbbi egyházi méltósága által „ifjúkori bűnöként” kezelt művek voltak.

Johann von Hormayr történész hazafiság fogalmára alapozva és talán a történelmi tények alapján is újdonság, hogy magyar témát részesített előnyben. Ez Pyrkernek a hazához való kötődését fejezi ki. Ebben a három drámában tükröződik az 1820 óta egyre világosabba váló vélemény változása, amelynek végső soron udvari pozícióját és az egyházi hierarchián belüli emelkedését köszönhet.

1813-ban Károly főherceggel, Aspern győztes hadvezérével megmászt az *Ősichert*. Ettől kezdve kapcsolata a császári családdal egyre szorosabb lett. A napóleoni háborúk után együtt működött a konzolidációs politikai reakciónak, elhatárolta magát példaképétől *Hormayrtól*, később pedig magyar trilógiáját is megtagadta. Elektívne attól, hogy magyar drámái meglehetősen hagyományosak, régimódian formáltak – a középső rész köré épített két külső résszel -, nem emlékeztetnek a motívum-anyagában összekapcsolódó dráma-trilógiára, hanem inkább triptychonra. A származásokról képeken a szent és mártír megjelenítése a középső képpel ikonográfiai egységet alkot. A Korvinok Pyrker felállításában hasonlít a hazafias hősdramára, Zrinyi halálára. A Kis Károly, Magyarország királya, formailag királydráma és mélyen pesszimista világképében a gonosz valódi apoteozisát szimbolizálja – a törvényt uralkodó, Mária győzelmé ellenére. Így aztán Hunyady László, Krisztus örököséként mennyi erőnekre tesz szert, míg Zrinyi Miklós a horvát bán, Leonidas földi érneire. De a főbírlt helyett, a magyar királyi udvar példájában Pyrker az erény nélküli világot jeleníti meg, minden érték pokolba omlását, amelyből nem hiányzik az ördög alakja sem, aki egy intrikát keltő herceg személyében formál meg. Ez az Auraii Szent János rend priorja, és okkal feltételezhető, hogy Pyrker, aki később maga is magas egyházi méltóságra tett szert, az önkifejezés hangján szól ebben a figurában, amelyet a vallási rend és az egyházak legmerészebb kritikája sem tudott volna élesebben megfogalmazni: „Lásd! Egyik rendnek sincs haszna, a miénknek a legkevésbé. Félig szerzetesként, félig lovagként a hiábaváló téveszmék és az ostobaság között ingadozik.” A fiatal szabadságharcos költő Theodor Körner tollából származó és Magyarországon nagy lelkesedéssel fogadott Zrinyi dráma, csak két évvel Pyrker trilógiája után jelent meg.

Pyrker végül azzal is büszkélkedhet, hogy ő volt az első, aki a folklór szempontjából egyedi és érdekes nagy néptáncot írt meg hexameterben. Pyrker tiszteletbeli tagja volt a bécsi Császári és Királyi Szépművészeti Akadémiának, rendes tagja az Osztrák Császári és a Magyar Királyi Tudományos Akadémiának és még számos más akadémiának. A biedermeier korszak elismert költője, hivatalosan elismert tankönyvszerző, aki büszke volt szellemi termékeire, amiket újabb és újabb diszkidásban megjelentetve, lehetőleg pozitív recenzióval ellátva ingyen példányként kapott kézhez. 1847-ben bekövetkezett halála után azonban már kritikákkal illettek művei minőségét.

Jeanne d'Arc, a perbe fogott Génius

Horváth Barnát, a jogtörténészt és filozófust a nyolcvanas évektől folytonosan növekvő szakirodalom félreismerhetetlenül abba a típusba sorolta, amelynek újra való megismerése a kor nagy felfedezése, szellemi és erkölcsi jóvátetele volt. A jelentős és erős humanista, filozófikus társadalomtudós megvalósította a magas erkölcsi értékeket a Horthy-rendszer politikai és tárgyi adottságai között, végigélte Budapest apokaliptizsát, a nyilas terrort, a meneküléseket, a szovjet bevonulást, boldogan védelmezte a demokráciát, hogy azután belehulljon a „fordulat éve”-be, amelyet a világtörténelmi reflexió szintjein akár eltérően is lehet értelmezni, abban azonban mégsem lehet semmi kétség, hogy a zsidóságon kívül e hosszú fordulat közvetlen és igazi áldozata az a kevés, igazán történelmi léptéktű magyar személyiség volt, akik 1949-ben még életben voltak, s még Magyarországon is maradtak.

Horváth Barna 1942-ben *A génius peré* címmel a felszínen inkább jogtörténeti, a mélyben azonban inkább filozófiai és történelmi monográfiát írt *Jeanne d'Arcról*. Azt már tudtuk, hogy a „Génius peré”-nek jogtörténésze maga is, „Génius” lesz. Maga is áldozat, maga is a történelem hőse.

Horváth elegánsan kezeli a jogi részleteket. Mi több, meg az olvasó számára közvetlenebbül érzékelhető jogi elemek is elsősorban abban a nagyon is ésszerű törekvésben mutatathatók ki, hogy megpróbálja a per lényeges elemeit visszavezetni a kor gondolkodásmódjára és szokásaira, ahelyett hogy a középkor barbárságáról panaszkodna.

A Szűz alakjának és perének értelmezése kettősen sajtós és – bizonyosra veszem – kettősen különleges értelmezés is. *A kétszeres újrateremtés egyik eleme meglepőbb, egyenesen forradalmból, mint a másik.* Az első elem az, hogy Horváth Barna Jeanne d'Arc-ot „Génius”-nak tartja. A Szűz tehát elsősorban és definitíven nem politikai szereplő. Nem a francia nép lelkének kifejeződése, nem véletlen hős. A Szűz mindenekeelőtt Génius, aki minden további nélkül kerül egy sorba az olyan perekbe keveredett Géniusz-társakkal, mint pl. Szokrátesz. Nem híhető, hogy Horváthon kívül bárki is elsősorban és mindenképp Géniusznak tartotta volna a közismerten tanulatlan parasztlányt.

A második forradalmi lépés sem kisebb horderejű, a jogász szakértők számára talán még váratlanabb is. Horváth a teljes pert érdemileg így Géniusz elleni pernek tartja, az *alperes tehát Jeanne d'Arc, mint Géniusz* és nem Jeanne, mint hadvezér. E két mozzanat majdnem maradéktalanul át is tud menni egymásba. Az a *benyomás támadhat, hogy a Géniusz perének szellemében Horváth maga is Jeanne d'Arc-ká válhat.*

Ez a típus 1945 után, ha nem kátfai, de világosan a nyilvános vádlott szerepére került, amelyből csak a hősiesség (a „Géniusz hősiessége”) tudta meg- és kiváltani őt. Az először csak virtuálisan és szimbólikusan, majd a valóságban is teljes erővel kirohbanó Hiedlháború világában végzetes harapófogóba került. A kommunista rendszer nagyon erős erőfeszítéseket tett pontosan azért, hogy éppen ezt a tudós- és értelmiségi típust megnyerje. Számos kutatás egyenesen azt mutatja, hogy a körülményekhez képest ezek az erőfeszítések eredményesek is voltak. *Kodálynak, Szent-Györgynek* vagy a hozzájuk hasonlóknak valóban kiemelkedő

érdekvérvényesítő képességük alakult ki. Másrészt ugyanolyan nyilvánvaló volt, hogy akik az együttműködés lehetőségére irányuló, sokszor igen rejtett és áttételes célzásokat nem követték (egy-egy esetben talán meg sem értették), különösen pedig azok, akik az ajánlatot kifejezett módon is visszautasították, a legkevésbé, nem egy esetben szadista színezetű meghurcoltatás áldozataivá váltak.

Ez volt a Géniusz perének magyar változata 1945 és 1948 között. Ez kötötte össze Jeanne d'Arcot és Horváth Barnát. Aki néhány évvel korábban megírta a Géniusz perét, vádlottként is kiválóan vizsgálzott, önmaga perét írta meg előzőleg, a lélektani szükségserűségek napnál világosabbak voltak: *Horváth saját sorsára készült fel.*

A per az *áldozati* szerep kialakításához vezet. De akkor ki a Géniusz? Horváth Barna a maga Jeanne d'Arc-monográfiájában definiálja a Géniusz-fogalmát. Ezt a fogalmat alkalmazta Horváth Jeanne d'Arc-ra, ennek a fogalomnak felelt meg ő is a maga 45 utáni nyári perében.

Horváth a Géniuszt rendkívüli erejű embernek látja, aki egy nagy célra teszi fel életét. Nem feltétlenül művelt. Nem okosabb mindenkinél, nem nő mindenki fölé teljesítményével. Eredendően és természetesen bátor, és ami nem kevésbé meghatározó, végtelenül hisz saját küldetésében. Gyarló vonásai is maradtak, hiányok, miközben következetessége szinte észrevétlenül kiépíti körje az, amit „karizmá”-nak, a belé vetett hű növekedésének nevezhetünk. Horváth – abban a korban különösen is meglegő módon – nagy figyelmet fordít a perbe fogott Géniuszok szexualitására.

A Géniusz tehát egyáltalán nem az, amelynek a modern kultúrában gondolják. A Géniusz a teljes ember egy változata. Alulról nő fölfelé. Nem egyszálal, de univerzális. Nem tisztán szellemi, hatalmas szelleme kivételes fizikumából és különleges érzékiségéből nő ki.

A mélység elemeinek nagyon bonyolult keverése ez. Üdítően független az európai társadalmi és szellemi elkülönülések meghaladhatatlan gondolt lenyomataitól. Nincs maga a Géniuszban sem a Fenn és Lenn, sem pedig a Szellem és az Anyag ellentéte. Hatalmas, elemi, közöséges, következetes. Közöségeségében természeti és történelmi erővé válik.

A robosztus erőnek ez a konglomerátuma gyermekien tisztességes és becsületes magatartással párosul. Néhá gyerekes hibákat követ el, „füllent” vagy akár össze is roppan. Ezzel együtt mindig önmagával azonos, mindig gyermeki, aki el sem tudja képzelni, hogy más legyen, mint ami lényege.

Az erő, a kitartás és a tisztánlátás emeli fel őket a közönységességből, nagyszerű példájuként annak az elsősorban Nietzsche és Ady (és Bulgakov) által megfogalmazott felismerésnek, hogy az emberi magyarság alapja a bátorság. Ezek a változatlan tulajdonságok ugyanilyen egyértelműséggel vezetnek bukásukhoz. Ők a világ máséki pólusa, ami az igazságtalanságot elszenvide is szinte társadalmi normalitássá, „érthetővé” teszi a büntetés aktságát. Lebi-lincselő, amilyen egyértelműséggel az egyes perekben már világossá válik, hogy a bűnik végső soron már nem is annyira a konkrét vádall áll kapcsolatban, hanem azzal, hogy ők az igazság és a tisztánlátás élő megtestesítései. Az lesz a bűnik, hogy Géniuszok (a peranyagok feldolgozásában ez átléphető is válik).

KISS ENDRE

MIKOR LEHULL A VAKOLAT

jelező” magyarokat tegyék felelőssé.

A magyarellenes megnyilvánulások egyik oka, hogy a többség szereti érezettni, ki az őt a házban. Vagy hazában. Pedig a „nemzetállam” – figyelembe véve a történelmi körülményeket, a lakosság nemzeti összetételét – sosem volt az. Nem is lehetett, hiszen a magyarok mellett a mai napig nem kevesebb mint 17 nemzeti kisebbség képviseltette magát a román parlamentben. Így pedig nehéz kijelenteni, hogy az országot egy nemzet lakja, vagy lakta. Am az idő könyörtelen vasfogja miatt hulló vakolatok alá kezd kiderülni az igazság, amit a kommunisták eloszterettel elhallgattak: nemzetállam ide vagy oda, ezt az országot többnyire mások építették. És az elsősorban Erdélyre érvényes hangstílusosan...

Lehet, hogy szegény, de a kolozsvári magyarok többsége csak a 90-es évek elején értesült arról, hogy melyik házban született Bolyai János, hol szállt meg Bem József, vagy hol lakott Dsida Jenő, hol sétált Brassai Sámuel. Mindez akkoriban derült

ki, amikor az épületekről lehullott a vakolat, és a régi emléktáblák kezdtek előbukkanni a meszelés alól. De ha mondjuk a kétezer és még egynehány éves múlttal büszkélkedő román nemzet vezérhangyai – miközben az Új völgyében magyar sírok gyalázására bújtatnak fel embereket – kicsit jobban figyelnének, észrevehetnék, hogy nem is olyan régen a csikszeredai Márton Áron Főgimnázium tatarozásakor bukkant fel egy magyar címer. Szörnyülködtek is a román médiában, hogy szent hazájukba bejötték a „bogzorok”, épületet foglaltak le, címert kovácsoltak a homlokzatra, és vége a román világnak. Meg hogy milyen dolog az, hogy vasalt csizmával taposnak az évezredes hagyományokkal rendelkező csikszeredai románok lelkebe. Olyanokat is mondtak, hogy a magyarok csak ne ugárljanak, mert a székhely is román kenyeret eszik és román vizet iszik, mi több, román levegőt szív, és ők kikérik maguknak az iskolát, a címet, a mezőt, az erdőt, a kecskét meg a medvét, és általában min-

dent, ami dák volt, marad és lesz. A székhely meg amúgy sem magyar – üvöltöttek a szintizta románok –, húzzanak a pesti székes fenébe a nagy román nemzet elnyomó, mert hiszen a román hadsereg már egyszer megjárta Budát és Pestet, úgyhogy ki tudja, hol köt ki a nehéz ágyúgolyó, amit felénk lőnek a román hon hős védelmezői. Csakhogy időközben újabb magyar címer nőtt ki egy iskola falán, Gyergyóban meg-hozzá. Ekkor ugyancsak a pártatlan román médiában egy szép és művelt tévés műsorvezető fel is tette az okos kérdést: mondják már meg, mégis milyen nemzetiségű és anyanyelvű gyerekek járnak a magyar címeres homlokzat alá? Tán csak nem magyarok? És akkor hova járnak a hős román nemzet fia?

Az ősrégi román föld, az egységes és oszthatatlan nácio hamarosan új pár magyar címerrel gazdagodhat. Bárhol, Erdélyben. Csak vakarni kell egy kicsit az évszázados „román” falakat...

NÁNÓ CSABA

ELHALASZTOTTÁK...

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusok az idő távlatából

Jól felkészülve, gazdag programmal várta volna Budapest ez év szeptemberében a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus résztvevőit. Az egész katolikus világot átölelő nagyrendezvényekért illetékes pápai bizottság azonban – a korona vírussal kapcsolatos helyzet miatt – úgy határozott, hogy ezt és egyéb hatáskörébe tartozó világtalálkozót is egy évvel elhalasztja. Ennek következtében az Esztergom-Budapesti Egyházmegyével egyeztetve az idei 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus (NEK / angolul: iec) megrendezését 2021-re helyezte át. A NEK 130 éves történetében előállt kényszerhelyzet többször, néha durván is beleszólt. Minket, magyarokat ez 82 évvel ezelőtt különösen érintett.

A világháborúk közötti trianoni Magyarország két komoly nemzetközi esemény színhelye volt. Az első a cserkészek világtalálkozója, az 1933-ban Gödöllőn tartott Jamboree, a másik 1938-ban Budapesten megrendezett 34. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus. Sokan elképzelhetetlennek tartották, hogy megcsontított hazánk ilyen horderejű esemény megrendezésére egyáltalán megbízást kapjon, vagy annak lebonyolítására képes legyen. Magyarország mindkét rendezvénnyel jelesre vizsgázott és ezt akkor maradandó külpolitikái sikernek könyvelhették el.

A magyar cserkészek Gödöllőn történelmet írtak. Sikerült az elképzelhetetlen: hazánkat kedvező, rokonszenves országgént bemutatni. A nagyvilág cserkészei Magyarországról lelkesedve tértek vissza hazájukba.

A Jamboree után a Katolikus Egyház hasonlóan jól felkészülten lépett a világ színpadára. Semmit sem

bíztak a véletlenre, minden terv szerint működött, de 1938-ban a budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus nem egy világraszóló eseménynek, hanem sokkal inkább egy országos szintű, nagy, hazafias rendezvénynek bizonyult. A résztvevő magyarok, hitükben megerősítve, életre szóló emlékekkel tértek haza, a külföldiek azonban elmaradtak. Ennek elsősorban politikai okai voltak, mert a háborúra való készülődés már beárnyékolta egész Európát. Az országok és nemzetek közötti feszült légkör, az utazással kapcsolatos akadályok és a gazdasági helyzet megnehezítették külföldi hívek nagyobb számú Magyarországra utazását. A német katolikusoknak - az „Anschluss” miatt az osztrákoknak is - Hitler egyenesen megtiltotta, hogy Magyarországra utazzanak. A Führer a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusban akadályt látott háborús terveinek kivitelezésében. Magas rangú, külföldi egyházi méltóságokban nem volt hiány, sőt XI. Piusz pápa Eugenio Pacelli bíborost személyes legátusaként küldte Budapestre, aki a rá következő évben XII. Piuszként lett Szent Péter apostol utóda és ezzel a múlt század legnehezebb évtizedeiben a katolikus egyház legfőbb pásztor. Kétségkívül Róma Magyarországra fontos szövetségesként szeretett volna tekinteni az egyházellenes Német Birodalom és az ateista Szovjetunióval szemben. A pápa a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszussal a keresztény hagyományokon nyugvó hazafias országokat kívánta támogatni.

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusok történetében majdnem mindig szerepet játszott a korszel-

lem, a politikai támogatottság, de még a nemzetközi helyzet is. Így már az első, 1881-ben az észak-franciaországi Lilleben megtartott kongresszus, a francia kultúrharc kellős közepén, még fokozta a már amúgy is túlfutott világnézeti összetűzést katolikusok és latinisták között. Egész más képet és hangulatot közvetített a Bécsben 1912-ben megrendezett 23. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, amely az I. világháború előtti Habsburg birodalom legpompásabb katolikus eseményének bizonyult. Ez volt a sokat emlegetett régi békevilág utolsó felvonása.

Az elmúlt 100 évben a világ sok mindenben radikálisan megváltozott és ez a II. vatikáni zsinat után a katolikus egyház külső megjelenésében is észlelhető. Ma egyházi nagyrendezvény, legyen az nemzeti vagy nemzetközi, elképzelhetetlen lenne multikulturális színezet, külön ifjúsági és családi gyermekprogramok nélkül. Ezzel várták volna az idén szeptemberben a Budapestre érkező résztvevőket is. A kongresszussal párhuzamosan kulturális műsorral készültek és már előző héten külön szimpózium foglalkozott volna az eucharisztia ótestamentumi gyökereivel és annak ökumenikus vonatkozásaival.

A kényszerhallasztás azonban nem csak időpont kérdése, még akkor sem, ha 2021-ben minden tervszerűen halad. Nyitott kérdés marad, hogy effajta vallásos nagyrendezvényekre a jövőben mennyire lesz igény, mint ahogy arra sincs válasz, hogy a világ püspökei milyen mértékben tudják vagy akarják részvételre motiválni egyházmegyéjük híveit. Kulcsfontosságú szerepet töltenek be a nyugaton élő magyar

Hosszabb, rövidebb igazságok – Történelmünkről

Mi, magyarok, átlagon felül történeti beállítottságú nép vagyunk. Ma is olyan a világszemléletünk, mint akik fél lábbal még a múltban (történelemben) élnek: hajdani, megrázó veszteségeink a jelenben is eleven sebként sajognak még, őseink dicsőséges tetteire pedig – bármily régen is estek meg azok – az események közvetlen résztvevőinek a büszkeségével emlékezünk. E jelenségnek számunkra megvan a különleges gyönyörűsége, viszont megvannak a buktatói is, melyekre nem figyelünk komolyan oda.

A fentieket figyelembe véve, ha nálunk bármilyen történelmi tárgyú könyv megjelenik, kisebb-nagyobb viták kiváltója, békétlenség szelvetője, akár társadalmi viharok aratója is lehet vagy lesz is azonnal. Meggyőződéses kocsmatörténészekről a tudomány mai állásának a sáncairól egymásra acsarkodó akadémikusokig, bármikor egymás torkának eshetnek a vita résztvevői. Halmozottan érvényes e megállapítás politikai kurzus- vagy tudományos-kulturális paradigmaváltáskor. A megváltozó idők – részben vagy egészben – elutasít(hat)ják a megelőző korok történelmi szemléletét. Évtizedekig páriává degradált történelmi szereplőket szólnának vissza a nemzeti történelmi igazságtétel és megbecsülés rivaldafényébe, és a nemzeti Pantheonban is új névsorolvasásra készülnek.

Mindezek a jelenségek, szakmai és emberi indulatok, csakis azért lehetségesek, mert egy nagyon fontos dologról megfeledkezünk: a történelemtudomány nem egzakt tudomány, se nem az egyszeregy. Ez azt jelenti, hogy ne az egyszeri történelmi igazságot – vagyis a sajátunkat – keressük a történelmi tárgyú könyvekben,

hanem a történelmi tényeket és az azok közötti összefüggéseket, ok-okozati kapcsolatokat. Az sem bűn, és nem haszontalan logikai játék néha, ha a történetekkel kapcsolatban időnként feltesszük a kérdést: mi lett volna, ha? De a tényeket mellőzni nem szabad és nem lehet.

Ha valaki tényfeltáró, az adatokat elemző, egyben olvasmányos munka elolvasására vágyik, nem bánja meg, ha kezébe veszi Szakály Sándor *Történelmünkről – hosszabban, rövidebben* címet viselő tanulmány-, cikk-, interjúkötetét. Tarka kis kötet biztosan! A szerző kutatási területe szerteágazó: a két világháború közötti, illetve a II. világháború idejére eső magyar had-, társadalom- és sporttörténettel foglalkozik. Ismeretanyaga bőséges, előadásmódja egyáltalán nem szenvtelen. A részletező történelmi műhelymunkák bemutatásától a líráközeli hangvételű elemzéséig mindent megtalálunk ebben a könyvben.

Mivel maga a szerző, előszavában, a meglepő *vegyes felvágott* jelzővel illeti válogatását, én is bátorodom egy ugyancsak étvágygerjesztő metaforával élni: ez a kis kötet itt a kezemben olyan, mint falu helyen, télen, disznóvágáskor a kóstoló, melyet, jó magyar emberként, az egyik koma küld a másiknak! Van benne ebből is, abból is, de semmiből sincs sok, és habár jó szívvel küldik, mégis, akinek gyenge a gyomra, esetleg valamire különösen érzékeny, annak bizony kicsit megfekheti hasát ez a sok jóféle ínycsöng.

Nem vagyok történész, csak egy ismeretekre kíváncsi, új szellemi izgalmakra nyitott, igényes olvasmányokra vágyó olvasó. Nem tisztem a kötet szakmai erőit,

esetleg gyengéit felfedni, megvizsgálni. Azonosulok viszont a szerző egyértelműen megfogalmazott, nem egyszer megismételt felhívásával, miszerint, soha ne felejtjük a történelmi kontextust! Ezt nem lehet eleget hangsúlyozni! Ez az egyik leggyakoribb és legjelentősebb – az aktuálpolitika emelőrendszerén keresztül nem egyszer valós társadalmi feszültségeket is gerjesztő – hiba. Egy történelmileg fontos személyiség tevékenysége, legyen az Horthy Miklós, vagy valamelyik budapesti csendőrpáncsnok személye, vagy történetileg meghatározó esemény – a magyar királyi 2. honvéd hadsereg pusztulása a Don-kanyarban – mind-mind csak történelmi kontextusában értelmezhető. Minden egyéb csupán elfogult mitológia. A történelmi tények kontextusban való behelyezése, elemzése, értelmezése a legnagyobb felkészültséget igénylő feladat. Ez nem csak tudomány. Ez már a történetírás művészete...

Végezetül: a történeti jelenségek *megértése*, a bűnök *megbocsátása* és a történelmi tévedések későbbi *felmentése* – három külön dolog. Mikor, melyiket, kire és mire alkalmazzuk – ez a legnehezebb emberi és társadalmi feladat. Én arra esküszöm: nincsen olyan egyetlen történelmi kontextus vagy koreszme, mely egy kisgyermek lemészárlására vagy egy közösség kiirtására bármiféle *megértést*, *megbocsátást* és *felmentést* adhatna. Emberibb jövőnk érdekében, mindig ebből kellene kiindulni...

Szakály Sándor: Történelmünkről – hosszabban, rövidebben. Tanulmányok, cikkek, interjúk, 2015 – 2018, Facultas Humán Gimnázium, Budapest, 2018, 342 oldal.

KATÓ ZOLTÁN

Írók vallomása az 1956-os forradalomról

Az interjúkötet szerkesztésének ötletét az a felismerés adta, hogy az Írószövetség és az írók jelenléte a szerző megfogalmazása szerint csak felszínesen van jelen a szélesebb köztudatban. Az interjúkat Erős Kinga még 2016-ban rögzítette tizenhárom íróval. A különböző világszemléletű és háttérű írók visszaemlékezései hozzásegítik az olvasót nemzeti múltunk mélyebb megismeréséhez, és így ahhoz is, hogy „jelenünk talaján biztosabban álljunk”.

Az egységes szempontok alapján összeállított interjúk a személyes életutak lényeges részleteinek elbeszélésével indítanak. A korszak nyomorúsága sokféleképpen kerül elő a tizenhárom életút során. Olvashatunk családi ellenszenvről a fennálló, kilátástalan rendszerrel szemben, a kuláksorsról, ahol a beszolgáltatások és a padlássöprés keserű emléke jelenik meg. Értelmiségi családokról, vagy olyan édesapákról, akik a Horthy-korszakban komolyabb pozíciókat töltöttek be, és így a rendszer kiemelten megfigyeltette őket. A fiatal, ambiciózus fiatal emberek életéről, akiknek a gimnáziumi vagy egyetemi felvételi politikai okból nem sikerült. Emellett előkerülnek a vallatások az ÁVÓ-nál, a politikai ítéletek és a bebörtönz-

sek. Ágh István szavai érzékletesen írják le a kilátástalanságot: „Az ötvenes éveket szüleim nyomorúságában éltem meg. Gyermekkoromban a tanulás lehetőségei kétségesek voltak.”

Az 1956-os események elhozták a reménységet. Gömöri György a tüntetés egyik rendezőjeként így emlékszik vissza: „1956 október huszonharmadikán gyönyörű, derűs őszi nap volt”. (...) Az emberek kihajoltak a környező házak ablakaiból, tapsoltak, nevettek, integettek, zászlókat lengettek”. Az interjúalanyok megemlítik a forradalom jelszavait is. „Jelszavakat kiabáltunk. Azt még nem, hogy „Ruszkik haza!” – érdekes akkor ezt még nem merte senki kiabálni, azt, hogy „aki magyar, velünk tart”, azt igen” – említi meg Sárközi Máttyás. András Sándor az Írószövetség, Makkai Ádám az Egyetemi Forradalmi Diákbizottság szerepét emeli ki. A budapesti események mellett több más helyszínről történéseiről kaphatunk képet: Bertók László a pécsi, Buda Ferenc a debreceni eseményeket ismerteti. A népfelkelés szimbolikus eseményei is előkerülnek. Papp Tibor megemlíti, hogy „Volt nálam egy kis notesz, abba beleírtam: «9 óra 27 perckor ledűlt a Sztálin szobor”.

A forradalom leverése utáni megtorlásokat, letartóztatásokat is részletezik a megkérdez-

tek: „Tudatosan megfélemlítették a lakosságot. (...) Nem egy ismerősöm határolódott el tőlem”- derül ki Tóbiás Áron elbeszéléséből. Az írók közül többen nyugatra szöktek. Nagy Pál így emlékszik vissza a menekülésre: „Tudtam, hogy nagy vérengzés lesz, és irtózatlan bosszú. Azt gondoltam, nem várom meg, amíg felakasztanak, inkább kimegyek nyugatra”. Ferdinandy György Franciaországba került, ahol cikksorozatot írt a forradalom humoráról, és ezzel lehetővé vált számára az is, hogy „komolyabb dolgokról” kezdjen el mesélni.

Minden interjút egy-egy visszaemlékezéssel zárnak. Pomogáts Béla a forradalom napjaira élete legnagyobb élményeként tekint vissza: „Nagyon örülök, hogy jelen lehettem, mert hát nem minden nemzedéknek adatott meg, hogy ilyen történelmi kataklizmát éljen át”. Szalay Károly szerint „Nem lehet elfelejteni, hogy volt tizennégy nap, mikor ez az ország az emberi tisztességnek a legmagasabb fokán állt. Ezt tartom a legfontosabbnak az ’56-os tanulságokból, mert ezek olyan tények, melyek örök életre megmaradnak”.

Erős Kinga: Szavakban Lobog. Orpheusz Kiadó; Budapest, 2019.

SZENTPÉTERY MIKLÓS

papok és hívek, akik Magyarország kiskövetei és mint a katolikus egyház végvári vitézei a legtöbb helyen a NEK-nek egyetlen hírnökei és terjesztői. Megnehezíti a helyzetet, hogy az európai kereszténység elsorvadását felgyorsította a koronavírus elleni harc. A katolikus egyház egyik legfontosabb elemét, a gyülekezeti életet, a hit közösségben való megélését teljesen el lehetetlenítette.

A bizonytalanság marad, de Budapesten 2021-ben az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus lehetne akár egy másfél évszázados mozgalomnak méltó lezárása és a magukba zárt európaiaknak lehetőség, hogy léleken újra megtalálják helyüket abban az egyházban, amelynek élő kövei mára a harmadik világ fiatal, életképes keresztényei.

MOLNÁR OTTÓ

BÉCSI NAPLÓ

AZ AUSZTRIAI MAGYAROK LAPJA

Kiadja az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége

Levellezési cím: A-1011 Wien, Postfach 358.

Web: www.kozpontiszovetseg.at
www.becsinaplo.eu

Tel./Fax: 00 43 1 532 60 49

E-mail: becsi-naplo@aon.at

Zweimonatsblatt der Ungarn in Österreich.

Eigentümer, Herausgeber, Hersteller und Verleger:
Zentralverband Ungarischer Vereine u.
Organisationen in Österreich.
A-1010 Wien, Schwedenplatz 2/I/8.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG:

Bodó Barna (Temesvár), Bodzsoni István (Szabadka), (Budapest), Czellar Judit (Genf), Duray Miklós (Pozsony), Gömöri György (London), Kovács István (Budapest), Kovátsné Németh Mária (Győr), Kő András (Budapest), T. Kovács Péter (Budapest), K.Lengyel Zsolt (München), Papp László (New York), Pomogáts Béla (Budapest), Sárközi Máttyás (London), Szakály Sándor (Budapest), Varga Sándor (Pozsony), Zakar Péter (Szeged).

SZERKESZTŐSÉG:

Benyák Mária, Böröndi Lajos, S. Csoma János, Deák Ernő (főszerkesztő), Fetes Kata, Kántás János, Kató Zoltán, Martos Péter, Radics Éva.

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Uzsák Zoltán
GAZDASÁGI INTÉZŐ: Deák Sonja

MUNKATÁRSÁK:

Ádám Ágnes (Bécs/Budapest), Fehér Márta (Szabadka), Fried István (Budapest), Hefty Georg Paul (Frankfurt/Main), Reményi György (Grenoble), Nagymihály Zoltán (Budapest), Paládi Renáta (Ungvár), Rumpler Diána (Bécs), Szentpétery Miklós (Bécs), Varga Gabriella (Budapest), Veit Zita (Grác), Margarete Wagner (Bécs)

BANKKONTO: 004-46793, BLZ: 20111, Erste Bank der oesterreichischen Sparkassen AG., Hauptanstalt A-1010 Wien, Graben 21.
IBAN: AT572011100000446793 • BIC: GIBAATWW

ELŐFIZETÉS egy évre: Ausztriában 18,- Euro, Magyarországon 4500,- Ft, Nyugat-Európában 22,- Euro, vagy annak megfelelő összeg, tengerentúl 25,- Euro-nak megfelelő összeg, Szerbiában: 1000 dinár, Szlovákiában egyes számok eladási ára: 1,50 Euro.

TERJESZTŐINK:

Amerikában: Andrew ReKay, 3996 Oakmore Rd.

Oakland, CA 94602-1856

E-mail, az újság számára: BecsiNaplo@yahoo.com

Bankátutalás: Hungarian Freedom Fighters Inc. San Francisco Area Chapter, 3996 Oakmore Rd. Oakland, CA 94602-1856

Angliában: Hungarian Book Agency, P.O.B 1956, Durham DH1 2GA.

Hollandiában: Kónya Melinda. Boerhaaveplein 124. 2343 LX Oegstgeest, 00-31-71-5154287.

E-mail: melindakonya@hetnet.nl

Kanadában: Pannonia Books Ltd., 472 Bloor St. W. 2nd floor, Toronto, Ontario M5S 1X8.

Magyarországon: Librotade Kft., H-1656, P. O. B. 126, H-1173, Budapest, Pesti út 237. Bank folyószámla: KHB Rt. 10402166-21638181-00000000.

Németországban: Dr. Klement Kornél, BUOD, Ringstrasse 16, D-63128 Dietzenbach

Svájcban: Judit Czellar 13, Croix-du-Levant, CH-1220 Genève, e-mail: czellarjud@hotmail.com, 0227970854 –

Postfinance, Julianna Judit Czellar, Compte: 12-165459-6, IBAN: CH13 0900 0000 1216 5459 6

Svédországban: Szöllősi Antal, S-127 24 Skärholmen, Box 176. PlusGiro Nr.: 756987-4.

Szerbiában: Fehér Márta, 24000 Szabadka, Jókai Mór 119. Bankszámla: RS35285223604000354839

e-mail: fhrmarta@gmail.com

Szlovákiában: Benyák Mária,

e-mail: maribenyak@gmail.com

Bankszámla: SK6709000000000170127485

Névvel vagy betűjellel megjelent cikkekért szerzőik felelnek és nem feltétlenül fejezik ki a szerkesztőség véleményét. Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Gefördert aus Mitteln der Volksgruppenförderung

Druck: Monocopy Nyomda
H-9200 Mosonmagyaróvár, Juhar u. 16.